

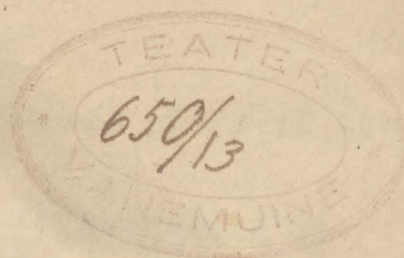
C. M. 052

Kadunud päike.

1900

650/13

August Mälik

K A D U N U D : P Ä I K E

=====

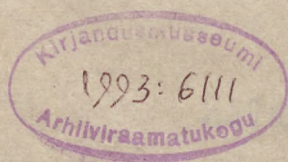
Ulla Tõnnu - vaimu-
mäidend 3 vaatuses, 8 pildis.

Aeg: 16. sajandi II pool
Hertsog Magnus.

VANEMUISE TEATER

1943.a.

1993

T e g e v a d:

Ogandi Taavi - adretalunik ja eespaluja,

Ogandi Anna - Taavi naine,

Ogandi Leemet - Taavi poeg ja pärija,

Ogandi Tiidrek - talusulane Ogandil,

22.16.

Koltse Ebe - metsaassuniku tütar

Ulla Toomas - vakuvenem

ULLA Mare - Tooma tütar,

Arni Olav - vabataluniku poeg,

Maafoogt - meehärra asemik,

HENDRIK - Foogti mõõgesulane,

I foogti lossisulane	}	foogti saate- sulased.
II foogti lossisulane		

Stiftihärra,

Maskirjutsaja

Talumehi, poisse, tüdrukuid.

====

ESIMENE VAATUS

== =====

1 pilt.

Kiriku ja tee lähedal asuv igivaneidest puudest piiratud kungas, mida rahvas kutsus Ohvrimäeks.

On varasügisene päikeseline pühapäev ja kirikukellad helisevad. Kirik "lühakse" parejasti välja.

LEEMET: (Tuleb viimaste kellalöökidest kejasest ruttavalt ja kedagi otsides esile. Ta vaatab pettunult ringi ja astub paremal asuva suure kivi juurde, vaadates selle taha)
Ei ole!

TAAVI: (Tuleb talle järele ja jääb tahapoole puude alla seis-
ma)
Noh, mis sa siit otsid?

LEEMET: Midegi!

TAAVI: Tead, kus pidid olema? Pidid seisma papivärvavas ja ootama! Siin sa nüüd ootadki või?

LEEMET: Ega ma kuhugi kadunud ka ei ole! Mis ma's seal papi värvavaski pidin vahtima!

TAAVI: Seda pidid vahtima, et oleksid käepärast, kui on vaja! Täna on asjaajamiste päev! Tead seda!

LEEMET: Tean.

TAAVI: Ja mis sa siin ringi tühjaid? Kui ma poleks juhtunud nägema.

LEEMET: Olekski parem olnud!

TAAVI: Parema, jah! Sulle on kõik see parem, kui saad kuss-
gil niisama ringi tühjida ja tühja tallata, aga kus
sa sa ajada - seal hoia vägisi kinni. Tead, mis kents-
list öeldi! Tead, et tuleb vakupäev!

LEEMET: Meehärja ajab andameid kokku - mul pole seal keegi
ega poolt oodata.

TAAVI: Sul on niipalju oodata, et suhtoleks xaxt sel puhul
natuke abi ka! Tead küll, et nüüd on vaja veel kor-
raldada ja käskida ja seada, et kõik oleks korras!

LEEMET: Anna vakuseandameid ja tantsi otse ka veel!

TAAVI: Kui sina ei tantsi, tantsivad teised. Ja kui vakuse
asjamehed ja enamed ei oska jagada käsk ja korra-
seadusi, siis on nad tühised. Ja kui sina, adratsla
ja Ogendi pärija, ei märka paremat, kui metsa ääres
tühja vahtida, siis vahid versti ühena tühjalt. Meie
oleme tegijad ja peame tegema, nõnda et meiega ol-
deks rehul....

LEEMET: Siis tehke, aga mis te mind sekka kisute!

TAAVI: Mis kõned need on? Sind sekka kisuta kiskuda! Kas sa siis oled? Kas ma pole Ogendi peremees ja kiriku eestlugeja ja vakuvanema abimees ja kas sa pole see mees, kes peab kõik oma kätte võtma, kui mu silm kutsub! Kui sa oled mees, saad kõva elujärje otsa, aga kui sa metsi mööda ringi vahid, siis jääd tühja käega. Kas ma pean minema võõraid otsima käskude peale, kui oma laps vesb siin jalgu järele ja ronib niisama asjate nagu kärbes ringi!

LEEMET: Mul on.....omal asja ajada!

TAAVI: Ahah! Oige mul mähärre, kel asja ajada! Jah, jah! Seda ma pole märganud! Anne teisi oled kirikust väljas, aga kõige viimaks jõud kodusse. Mis asjad need sul niisugused on?

LEEMET: See on mu oma teada. Pühapäev on igaühe oma päev!

TAAVI: Härjal, jah! Ja võib olla, et ka orjal ja sulasel. Aga mitte asjamehel, kes peab enam jõudma kui oma mured käsevad. Pane tähele, Leemet! Pane tähele! Teeäärseid mööda ajades ei leia sa omale midagi juurde, muudkui kaotad kallist aega! Mina ja vakuvanema ja.... meie peame nüüd pidama nõu, ja saatma teadaandmised ja korrakätsud igale poole... Kas mina, vana mees, pean ise võtma jalad selge ja jooksuma! Või pean minema otsima võõraid, sel ajal kui sina...kui sul pole midagi tergemat teha, kui siin vahtida! Tule nüüd!
(Pöörab minema, oodates siis Leemetit järele)

LEEMET: (Viivitsab)

TAAVI: Jalad maa küljes kinni või? Hommikul olid tõesti väle kodust tulema! Jah, kui käsu peale, aga siis saa. Aga pane tühja ringi reitama, siis on tiivad seljas! Noh!?

LEEMET: Tulen! Tulen!
(Astub vastutulemist isale järele.)

EBE: (Noor, pühapäeva ehteis tüdruk, kel ^{peale} ~~peale~~ tavaliste kirjatud ja värviliste riiete on nahest palmitud vöö küljes nikertatud pääga võõnuga. Tuleb vaskult läbi puude ja näeb parajasti paremale kaduvat Leemetit. Vastab pöösevarjust neiele pilgu järele. On petunud ja tujutu).

OLAV: (Talle silmasõlt järele tulnud)
Näe, kus linnukene!

EBE: (Kiiresti pöördudes)
Mis linnukene?

OLAV: Eks ikka see, keda mina otsin!

EBE: Pole sinu ja pole ka sinu otsida!

- OLAV: Ega ole ka kerge see sinu otsimine! See Koltse Ebe on nii väle ja läheb igalt poolt läbi nagu sukanõel! Vaevalt jõud järelle....
- EBE: Ja miks Arni Olav peakski minule järelle jõudma?
- OLAV: Ja ta siis peab! Lõokesea peavad talveks lõunamesle ja uue mätta alla - mina aga sinu järelle!
- EBE: Minule pole aga vaja ei järelajooksjat ega eesjooksjat. Ma oskan igale poole ise ja üksi minna!
- OLAV: Ja keda sa nüüd siit üle põõsaste õiendasid?
- EBE: Mina? Olin lihtsalt kodusse minemas!
- OLAV: Üle Ohvrimäe? Läbi metsa?
- EBE: Koltse tee ongi niisugune metsatee, et kas käi teel või tee kõrval, pole suurt vahet!
- OLAV: Just kui oleks ühe mehe selg ka natuke nagu veel sealtpoolt paistnud!
- EBE: Missugune selg?
- OLAV: Just nagu Ogandi Leemeti vammuse selg!
- EBE: Kui paistiski, mis sest! Ega see ole varastatud vammus, et ei tohi kellegile silma paista!
- OLAV: (Meelitsvalt ligemale nihkudes)
Jah, aga seljakandist peab seda vammust vastama! See poiss on juba vanamehe peos. Ja vanamees veab teda nagu varasa ohelikkupidi! Aga siin on vaba mees! Täitsa vaba mees, kel pole vakukoormist ega isandahirmu ja kes läheb sinna kuhu tahab, näitab end sellele, keda tahab ja vastab ise seda, keda tahab.
- EBE: Nii vaba olen minagi!
- OLAV: Muudkui vastad valesti!
- EBE: Vastan taevast, kui tahan ja puid kui tahan ja seda ja mida tahan. Mis sinul sellega asja on? Sina mine oma teed!
- OLAV: Raske minna oma teed, kui silmad on sinu küljes!
- EBE: Hahh! Jõud palju oma silmadega. Kelle küljes nad sul veel on? Sul on selle jaoks vist palju silme!
- OLAV: Ei ole rohkem kui kaks silma ja mõlemad vastavad sind. Kui sina sinultlaseksid end ka natuke ligemalt vaadata!
(Tahab astuda ligi)
- EBE: Aga just ei lase! Ma pole valla vahetada ega ulasegsete kiskuda! Ja sina ära aja mind niimoodi metsi mööda taga!

- OLAV: Lind ajab lindu taga, loom looma, inimene inimest!
Veri veevab ja hing igetseb! Ebei! Sa oled see kõikse
toredam kogu kihelkonnas - püha tõe sõna!
- EBE: Las ma olen! Kehval niipaljakest seda rikkust ongi,
mis jumal on annud iha külge ja sina ära arva, et see
ka peaks olema Arni meeste käes!
- OLAV: Mis ta parem siis Ogandi Leemeti käes!
- EBE: Mitte kellegi käes! Igal linnul oma laul, igal loomal
oma elu. Mina olen Koltselt, sina Arnilt, Leemet Ogandilt!
Meil pole üksteisega midagi tegemist!
- OLAV: Nii et... Leemetit sa siin ei oodanudki? Miks sa siis
teiste seast ära jooksid? Ikka jooksid ära!...
- EBE: (Naerusest)
Jelad on niisgised! Ei seisa paigal!
- OLAV: Eh, sina! Sa oled igalt poolt niisugune, et ... ei
seisa paigal! Aga ega sellepärast pea veel jooksmas
otseteed metsa ja ... Tead, mis? Tule!
- EBE: Kuhu?
- OLAV: Ma saadan sind koju!
- EBE: Mis sest saatmisest abi. Käima pean ikka omal jalal!
- OLAV: Ära narri! Ma otsin hobuse ka veel välja ja siis ära
sa meest narri.
- EBE: Ja tüdrukuid võib narrida? Aga näed, tüdrukud ei lase.
Ja see tae endale nüüd pähe ja kae siit - "
- OLAV: Sina, Ege! Hea küll! Aga enne ütle: miks sa minu vas-
tu niisugune oled? Kas sa mind ei taha?
(Asub uuesti ligemale).
- EBE: (Tõrjuvalt)
Ära kisu!
- OLAV: Ege ma ~~hann~~ hunt ole, et kisun!
- EBE: Hunti ma ei karda. Nende jaoks on mul puss vööl!
- OLAV: Võtsid lõpuks ja lööd sellega mindki?
(Asub lõbusalt ligemale)
- EBE: (Tõsiselt)
Võtan ja löön! Olgu suurem hunt veel kui sina või
moni teine - ma ei karda!
- OLAV: Jah! Ja mina jälle kardan, või mis?...
(Asub kivini taanduvale tüdrukule järele)
- MARE: (Tuleb nähtavale. Viipeb tüdrukuid ja paari poissi
järele).

EBE: (Sööstab kiiresti kivi otse).

OLAV: Noh, nii kõrgele jaksen tulla minagi!

EBE: Ära tule!

MARE: Mine, aga mine! Ära sina jäta! Näe, kus nemad siin tegemas tedremangu!

TUDRUKUD: Oi jah! Vaste, jah! Oi jah! Olav ja Ebe!

MARE: Muudkui aga metea varju!

EBE: Igauks võib sinna minna, kuhu ta tahab!

MARE: Võib jah! Muudkui - mõnel on seda tehtmist enam kui teisel!

TUDRUKUD: Ah, mis! Olav ajab igauhe järele!

OLAV: Kelle järele?

ÜKS TUDRUKUIST: (Osutab näpuga kordamisi tüdrukule)
Selle järele ja selle järele ja selle järele
ja - minu järele vahest natuke ka veel! Aga
nüüd teate, mis! Hakkame parem mängima!

MARE: Mis me siin ikka enam mängime. Kodu-tee ootab!

TUDRUKUD: (Läbisegi)
Ega seda teed varastata selle aja sees ära, kui siin
mängime! Aga mis me mängime? Poisse on vähe. Kivi-
kullii? Hunti ja lammast? Ei, ikka poisse vähe!
Aga Maarialinna?
(Üks tüdrukuist jookseb Olavi juurde)
Tule nüüd!
(Sosistab tassakesi):
Ole sina põrguks, mina täevaks!...
(Viib Olavi teiste ette)
Noh!
(Tõstavad Olaviga käesheliku üles, moodustades vä-
rava. Tüdrukud hakkavad ridamisi käeslutsi mineva,
ise lauldes)
Maria-linn, Maria-linn, su kantsel kukkus maha,
See esimene laps, see viimne laps,
See peab kinni jääma,
Ja õnnistatud saama!
(Allalastud kätesheliku taha kinnijäetu valib, kuhu ta
läheb, kas Olavi või teise värevaposti moodustava tüdruku
juurde. Kui paar käte slutsi minejat omale juba poole
valinud, hüütakse kivi poole):
Ebe! Mis sina ootsid! Ikka oled esimene!

EBE: Aga täna ei ole!

MARE: Ebel täna enam nurga-ääri-mööda tegemist!

EBE: Aga sina otsid mind sealt üles!

MARE: Minu poolest võid sa kõik põõsad läbi käia!

EBE: Ja käin ka, kui tahan. Sina läheksid ka, ega sulle ei tule keegi järele!

ÜKS TÜDRUKUIST: Ebe! Ära müüd....

EBE: Mis ta siis minust kisub algti!

ÜKS TÜDRUKUIST: Küll see ka teada on, miks Ulla Mare sind tükib hammustama, ega siis sellepärast ilmalagi veel kellegile kaela kuku! Tule parem siia, mängima!

EBE: Ei. Täna mitte! Täna....pean ära kodusse!
(Libistub kivi otsast maha ja kaob metsa)

MARE: Ka keda kutsuda!
(Hakkab esimesena jälle laulma. Jälle on paar tüdrukut jõudnud väravast läbi ja valinud omale poole)

LEEMET: (Tuleb rutates paremalt, tagant)

MARE: (Jäab parejasti väravasse peatuma)

ÜKS TÜDRUKUIST: Noh, ega sa kahte kohta, taevasse ja põrgusse, korraga saa! Vali rutem!

OLAV: Näe, Mare näeb hoopis midagi muud!

MARE: Ei näe ma midagi!
(Läheb ruttu Olavi poolele)

ÜKS TÜDRUKUIST: Näe, abi tuleb!
(Haarab Leemetil käest, tõmbab oma järele. Laul jätkub. Viimased valivad omale pooled. Käs valinud taevapoolle, võtavad "värava" eest võttel üksteise käest kinni ja tantsivad rõõmsalt ringi, lauldes: Taeve-tantsu, taeve-tantsu! Olav aga haarab maast oksatüüka ja hakkab omasid torkima, sõnades laialipõgenejaid taga kihutades: Põrguharki, põrguharki! Samas hakkab eemal kajama torupilli tulauksid ja kõik väkatuved äkki.)

TÜDRUKUD: (Tõusevad äkki sädistama)
Kaulge! Pill! Torupill! Pill läheb kõrtsi juurde!
(Jooksevad õhinal minema)

OLAV: Ai, kus läksid...Kui vanakuri tahab tüdrukuid põrgusse viia, siis kõndigu sinult ise pilliga ees.
Küll need jooksevad karjas järele.
(Läheb ka teistele järele)

MARE: (Seisab Leemeti ees)
Sina ei lähe? Mine ka... lähaksin parem kodusse!

LEEMET: (Ringi vaadates)
Jah. Mis siis ikka?

MARE: Hakkad siis tulema või? Meil ju üks tee!

LEEMET: Ei saa veel!

MARE: (sulavalt)
Ega mul nii käre ka just pole! Ma võin ja oodata!

LEEMET: See ei aita midagi! Ma polentäna vakukäskude peal väljas. Mujale ei pääse!

MARE: Seda ma arvasin! Ega mulgi suurt sega pole. Kes meil seal kodus siis kõik teeb ja kõik ja puha on - ikka mina mina!

LEEMET: (Ringi vaadates)
Seda ma tean!

MARE: Kas sa siis õhtul meie poole ka tuled?

LEEMET: Ei. Ma ei tea!...

MARE/ Meie õhes tuleb ja vakupida! Kui on veel nõupidamist ja tegemist.... Eks Ogandi ole ka ikka seal...

LEEMET: See on isa asi!

MARE: Aga sa võiksid ka ikka vahest tulla!...

LEEMET: Kui niimoodi võtad, eks ma siis tule... Aga nüüd on niimoodi, et.... Aeg on nii käest ära, et...
(Pöördub tagasi paremale).

MARE: (Vastab talle järele ja ohkab. Siis pöördub vasa-kule)

LEEMET: (Tuleb pilk hiljem jälle tagasi, vastab kas Mare on kaugenenud. Siis vastab kivi läheduses ringi)
Nurja läheb täna jälle kõik!

EBE: (Kivi varjust)
Kuku! Kuku!

LEEMET: Ai, sina! Ikka oled siin! Ei sügisel teist kukkujat ole! Noh, tule välja kivi tagant!
(Läheb kivi taha)

EBE: (Piirleb mänglevalt ettepoole, ringi ümber kivi)
Lind lendas siin ja lendas seal...

LEEMET: (Hüppab järsku nagu kass hiirele)
Käes!

EBE: (Kurdab naerdes)
Käes!

LEEMET: Ega minu käest! Ma olen vähest väle!

EBE: Ja ma ei tahagi vahest sest ära joosta!

LEEMET: Seda juhtub harva! Ikka aja sind nagu tuult taga.
Kätte ei saa!

EBE: Missugune ma sinu meelest siis peaksin olema?

- LEEMET: Minu meelest sa peadki olema niisugune nagu sa oled ja niisugune oled sinult sina - Koltse Ebe. Aga ikka sa kaod just käte vahelt ära ja käi siis mets läbi - otsi või hüüa - kusagil ei ole!
- EBE: Seda sa valetad. Kusagil ma ikka olen! Tead, mineval pühapäeval... Siis olin põsses ja sa läksid just minust mööda!
- LEEMET: Käisin üksi metsas ringi!...
- EBE: Nii oligi õigem ja parem!
- LEEMET: Paremini oleks olnud nii nagu täna!
- EBE: Ei.
(Vabastab end)
See on see kõige halvem!
- LEEMET: Vahet paistab, nagu tahaksid, siis jälle lähed!
- EBE: Sellepärast, et mul on mõistus alles. Ja ehk kardan!
- LEEMET: Keda sa siis nii väga kardad?
- EBE: Kardan ennast!
- LEEMET: Ennast?
- EBE: Jah. Ennast. Et äkki
- LEEMET: Noh? Et äkki? Ütle ära!
- EBE: Ei. Sina kutsusid mind siia. Sina ütlesid, et tahad just täna mulle midagi öelda.
- LEEMET: Tahtsin, käisin juba enne siin, aga...
- EBE: Sind ei olnud siin kusagil
- LEEMET: Olin!
- EBE: Nägin! Läksid isaga! ...Mõtlesin, et nüüd sa enam ei tule!
- LEEMET: Mina tulen, alati, olgu kas või mäed ees!
- EBE: Tuled, kuni....
- LEEMET: Alati!
- EBE: Kuni isa võtab oheliku oma kätte ja viib sind mujale! Küllap ma teen!
- LEEMET: (Ärevnudes)
Midagi sa ei tea! Oota! Kuule! ..Oota, ma ütlen sulle! Ebe! ...
- EBE: (Tasekesi, kui Leemet ei saa edasi)
Sa ei ...üttele ju midagi!

LEEMET: See on mul südames ammu valmis, aga ...suust ei tule välja!

EBE: (Rahutult)
Võib olla, et ongi parem, kui jääb ütlemata. Inimese sees on ruumi paljulegi! Ikka rohkem, kui terve maailma päikese all! Ja mis sul mulle ikka öelda ongi!

LEEMET: Seda, et..tahaksin sind alati näha!

EBE: Sul on parematki vaadata!

LEEMET: Tahaksin, et oleksid alati ...niimoodi minu juures!

EBE: Puhapäevi pole nii alati!

LEEMET: Tahaksin, et sa tuleksid ära Ogandile!

EBE: (Kisub silmad suureks. Ta kordab pea hääletu imetusega)
Ogandile?

LEEMET: Sa peaksid olema Ogandi Ebe!

EBE: Ogandi Ebe? ...Ei!! Niisugust nime ei ole ega... tulegi!

LEEMET: Kui sa sinult tahaksid!

EBE: Tahtmine tahab, kuid ...käsi ei ulata ja jalg ei jaksa.

LEEMET: Kuhu see ei ulata? Kuhu jalg ei jaksa?

EBE: Ei jaksa Ogandilt Koltsele ja Koltsele Ogandile. Ja nüüd ...lase mind! Ma ...ma lähen parem ära! (Tõuseb varjatud ärevusega poisi juurest, kes hoiab teda käest)

LEEMET: (Tõuseb ja seisab ta vastu)
Sa ei usu mind?

EBE: (Puhab naerda)
Ära usu hundi juttu, hundil on ju hullud jutud.

LEEMET: Ma ei aja hullu juttu! Tehan sind!

EBE: Siinsamas tehad ja siinsamas jäted!

LEEMET: Ma ütlesin: viin su Ogandile!

EBE: Sine mind?

LEEMET: Mina sind!

EBE: Koltsele Ogandile?

LEEMET: Koltsele ja Ogandile. Ja seal sa võid jälle jooksta ja naerda! Rohkem naerda, kui Koltsele oled iganeski naernud.

- EBE: (Peale ärevat, lühikest vaikust)
Ei! ...Kui selleks siis tulid, et mind nutma ajada, siis oleksid küll parem võinud jääda sinna, kus sa olid! Mis sa sest mulle räägid? Mis sa sest kõneled? Sina oled samasugune, kui teised! Arvad, et tüdrukud selleks ongi, et neid muudkui püüda ja kiskuda, olgu käest või küljest! Aga et sa tuled oma valejutuga! Just sina, keda ma...kes...Ega ma igaühe kutsudes poleks siia tulnud! Aga nüüd lase mind, sest mis sa siin kõik kokku kõneled, see on hea kuulata küll, aga ma pole nii laps, et hakkaksin uskuma!
- LEEMET: Küll sa siis hakkad uskuma, kui sulle järele tulen. Ja kes sa siis usud, kui me veel sel sügisel lähme kirikusse?
- EBE: Mina ja sina?
- LEEMET: Mina ja sina. Poistega, pulmamõõkadega, kõik nagu ikka!
- EBE: Ja päike paistab ja inimesed näevad?
- LEEMET: Aga kuidas siis?
- EBE: Ja Ogandi Taavi näeb? Annab pulmasöögid ja õlled ja õnnistab, et tule majja, sina Koltse pundeniku kehv tütar, kes ei too keasa midagi ja kes ei ole ka ise midagi!
- LEEMET: Mina ütlesin: minu meelest oled sa enam, kui kõik teised kokku.
- EBE: Aga sinu isa meelest hulka vähem, kui igaüks meist teistest üksikult. Sellepärast ei tule ka kunagi Ogandilt kosjashobuseid Koltse metsa, niikaua kui ... kui sinu isa elab! Ja ta elab!
- LEEMET: Las ta elab. Kuid seepärast ei pea mina jätma mõtlemist oma elu peale. Ja mõtlesin ja ütlesin sulle täna! Ja kui sa ei usu...Tule!
- EBE: (Tõmbub pisut hirmunult tagasi)
Kuhu?
- LEEMET: Siis, vana hiiepui juurde. Näe, selle küljes on veel näha mõnedki töotussidemed. Tule selle juurde ja ma ütlen sulle: sina, ehk Ogandile ei tulegi perenaist!
- EBE: Töötada me võime, aga ...töötamine pole veel tegemine!
- LEEMET: Kui me ei saa seda teha, mis tahame, siis ei saa meid panna ka seda tegema, mida me ei taha!
- EBE: Nad ütlevad, et Ulla Mare olevat sinu jaoks!
- LEEMET: Mare vaadaku juba siis kusegilt mujalt kedagi!

EBE: Ta on vakuvanema tütar! Ta on rikas.

LEEMET: Mis see mulle tähendab!

EBE: Tähendab seda, et rikas läheb rikkaga, kehv kehvaga. Ja sina ei passi minema minuga!

LEEMET: (Võtab nagu töötades tüdruku käed)
Kui ka Koltse minu ees püsti oleks, ikka tuleksin sinu järele!

EBE: Ja siis tea sina ka, et - kui Ogandil oleks sinult saun õues ja teed sinna ei olekski - ma tuleks ikka, kui sa kutsuksid! Sinna, ja igale poole, kuhu sa tahad...

LEEMET: (Häerab Ebe enda ligi)
Siis me lähme kahekesi! Siis hakkame elama kahekesi!

EBE: Enne peame olema Ogandil! Aga me ei ole! Ja selle pärast...parem lase mind!

LEEMET: Mina ei lase!

EBE: Kui sinu isa ei teha ja kui kogu vakuse rahvas ei teha, sest ega kadetus pole veel ilmast kadunud, siis me ei pääse küll siit kaugemale, või siis metsa puu alla või kivi äärde!

LEEMET: Siis puu alla või kivi äärde, aga mina sind ei jäta!

EBE: (Vaatab Leemetit. Siis surub end äkki ligi)

LEEMET: Ma kõnelen kohe täna isaga!

EBE: (Sosistamisi)
Ma tean, mis ta ütleb! Aga - ükskõik! Minule ükskõik! Vaata - ma olen nagu lind taeva all! Kui sa kutsud - lendan sinu juurde! Hühäd, siis ejan tiivad laiali ja tulen, olgu kas või surm! Niisugune ma olen!

LEEMET: (Suleleb teda)
Niisugune sa oled! Ning armas!
(Kuuldub torupilli huikeid ja noorte hääli)
Kuule! Jälle nemed! Tulevad äkki siia? Kuule, lähme küsagile kaugemale!...

EBE: Ei. Ma lähen nüüd koju!

LEEMET: Ma tulen ka sinu teed! Metsas me ei karda kedagi!

EBE: (Pöördub äkki)
Ma ei karda ka lagedal kedagi! Aga täna ...Täna tahaks nüüd üksi olla ja küsagil istuda ja ... ja kaugele sa ikka tuled!

LEEMET: Tulen Koltсени. Tulen aia teha ja kas või tuppagi. Tulen kõnelen sinu isaga.

EBE: Minu isaga on kerge kõnelda. Meie pesa on kitsas. Kes jaksab, kannab las lendab sealst välja ja isal on hea meel ... Aga sinu isa - enne kõnele sellega!

LEEMET: Kõnelen sellega.

EBE: Ja kui sa oled kõnelnud, siis...

LEEMET: Siis ma tulen!

EBE: Siis tule!
(Pöördub minekuks)

LEEMET: Oota! Millal ma sind jälle näen?

EBE: Ma ei tea!

LEEMET: Ma otsin sind varsti üles! Ja sina ... sa tule vakupeole! Seal saame kokku! Siis ma ehk teen sulle juba midagi heleda!

EBE: Ma tulen vakupeole! Ja ... kui sul läheb teisiti, siis ära ütlegi mulle midagi! Teen siis isegi.

LEEMET: Ma olen selleks küll mees, et oma teed ka sinna ette raiada, kus seda pole! Küll sa näed!

EBE: Ehk ma näen! Ja mina ... ma hakkan nüüd seda ootama.
(Ülatab pilguks Leemetile käed ja lippab siis äkki ära).

LEEMET: Ehei! Juba läks! Nüüd ta hakkab ootama! Nüüd on meie tee selge!
(Vaatab õnnelikuna talle järele).

Pildi vaheriie.

2.pilt

=====

Ogandi talu õu ja reheesine, kuhu on vakuendamite ära-
viimise jaoks tõmmatud härjavenker. Rehest vasakul roigas-
sed, mille üle paistavad tapud. Sootuks vasakul õuepaar-
gu, mille nurgal vana, rippuvate okstega kask.

On eelmise pildi pühapäeva õhtu. Päike paistab veel rehe-
esisele, kuid õu on juba jäämas varju. Taevas unelevad
pilvetombud on juba loojanguvärvides.

TAAVI: (Tuleb Ulla Tooma saatel paargu otsast)
Eks pea tegema, mis jaksab ja oskab!

TOOMAS: Jah. Nii hästi kui vakus välja annab... Näe, nüüd
ju nii, et uus maaäärre annab külasid ja terveid
vakuseid päalikkude ja läänimeeste kätte tüh-
jaks lüpsa!

TAAVI: Hoidku selle eest!

TOOMAS: Kes siis jaksab hoida? Kui kord on hakatud jaga-
ma... Aga eks maaäärred anna tulule ikka kõige
verem need vakused, kes oma koormiste täitmisega
ing laisad on. Ja näe, tuleb siia üks niisugu-
ne läänimees ja hakkab sul iga päev kannul käi-
ma, sinule hooneid ehitama, iga töö juures käs-
ke jagama ja iga asja pealt kümnist lugema - siis
oleme saanud niisuguse ronga ninasse, et ära
enam pead tõstagi! Perem, kui käivad siin kord
või paar aastat ja siis viskame neile kätte,
mis on vakukord ja veel ülegi, kui et saame oma-
le igavese ikke kuklasse. Sellepärast - mehed
ütlevad, et mis sina, Ulla Toomas, nii korjed
ja kahmerdad - misjooks sa seda maaäärredale seda
kõike kokku kraabid? Andja käsi on ikke kitsi
ja süda mõrkjas. Aga meie sinuga näeme kaugemale.
Meie teame, et annad koerale kõvasti süüa, siis
ta magab kussagi päikese varjus ega mõtle hauk-
kudegi, veel vähem kedagi kiskuda. Jätab aga
endamid poolikule, on maaäärredate hambad sul
varsti säärinud. Sellepärast, vastan, jah, üksik-
nõul, et kõik lähaks jälle hästi ja korda mõnda...

TAAVI: Pole meie vakuse kohte olnud enne nurisemist.
Kes siis see saate on teistmoodi? Põld on kas-
vanud, taevast on õnnisatud. Muudkui natuke meel-
detuletamist ja sundimist! Eks me nüüd pea need
päevad veel mõnda meest tagant tõukama ja ...
eks tule endal ka teha, mis teha annab! ...

ANNA: (Tuleb kepi abil, paari pütti kaenlas, rehetoa
uksest ja siirdub sisse poole)

TOOMAS: Näe, perenaine ka muudkui jookseb õuest mööda!

ANNA: Jah, jooksen küll! Saate on ka mõnedki suved,
kui enam ei mäletagi, mis jooksmine on! Niisa-
ma... nagu vihmauss, tõmbad üht ihuliiget teisele

järele, aga edasi ei saa!

TOOMAS: Jah, tervist pole kusagilt oma käega võtta!

ANNA: Pole võtta, poleks ära anda ka! Aga vaesemaks ikka läheb!

TAAVI: Pole viga! Silmad sul veel head! Jõuad veel tüd-
rukutele järele vaadata! *hõõtsu vanusest, a näe nunnat
kõik vanuse nägale nõuata*

ANNA: Või saad, jah, sinult vaatamisega. Ja või silm
ulatub igale poole! Aga mida pole, kust sa seda
läheb laenama!

TOOMAS: Noh, uusi jalgu peaks saama külastki, kui on too-
ja majas!

ANNA: Jah, Leemet! Kui see saab niikaugele!

TAAVI: Kui talle hobune ette panna, küll siis saab! Ja
tee, ehk siis tuleme lõpuks teie õuelt veel abi
otsima! *otata küll*

TOOMAS: He-heh! Jah, eks seski asjas pea ikka üks teist
aitama. Muidu kaovad õuedelt perenaised ega kasva
juurde noort peret! *rehe alla*

ANNA: Mare sarnane.... Mis ma siis kõneleksi! Heida maha
ja kas või sure! Pole siis enam seda muret, et kui
jään asemele, mis siis talust saab!

TOOMAS: Talust on teil saanud esimene üle vakuse. Ja...
kui seg kigub sinnapoole, eks me saa siis jälle
kokku ja kõnele, mis veel kõnelda on! *NUUD* ajame
koigepealt selle vakupäeva keelast ära!

TAAVI: Jah! Kõigepealt see ära...
(Saadab Tooma värvasse).

ANNA: Jah, see ära! Siis... Eks siis näe, mis jälle saab!
(Ärs aits)

TIIDRIK: (On vahepeal käinud kord härjavankri juures ja
toimetanud midagi rehe räästasuluses, kus hunnikus
mitmesuguseid tarbeid. Nüüd kaob jälle reheukse
taha)

TAAVI: (Noogutanud Toomale oma tervistjätu, pöördub rehe
poole ja astub rutukalt lähemale)
Tiidrik! Tiidrik! Noh, kuhu see siit ka jälle ka-
dus?

TIIDRIK: (Vaatab üle lävepaku välja)
Ei ma ole kusagile kadunud.

TAAVI: Ma juba tean, et niikui ise sammu kaugemale astud,
on töö lõng kohe maas ja pere kõssutab niisama
kusagil...

TIIDRIK: (Tuleb rehe ulu alt võtma kotti)
Ogandi õues ei ole seda kohta, kus sa kõssutaksid!
Pole seda aega, et lähed aja teha oma asjagi aja-

ma - juba käsk järel ja hüüdmine, et kus? Nii, et pea peab siis ka üle aia kätte paistma, mis sa mujal kükitamisest ja kõssutamisest hingad! Jah, mida rikkam talu, & seda kõveramaks tõmbab härjad ja orjad! *vaigub nael*

TAAVI: Ei saa siin keegi end palju sirutada!

TIIDRIK: Jah, ei saa jah! Ajate seda Ogandit siin üles, justkui saaksite te taevariiki kaasa võtta!

TAAVI: Pole vaja kaasa võtta! Hea, kui saad end surivoodil välja sirutada ja tead, et tükk teed on käidud ja tükk tööd tehtud. Mis mahe jääb, jääb lastele!

TIIDRIK: Jah, lastele laiali tõmmata!...

TAAVI: Mis laiali tõmmata?

TIIDRIK: Noh, üks põlv korjab, teine veab laiali - nii see ilmas on ja ...ega see teisiti passigi, sest muidu läheb rikkus puha ühte õue kokku!

TAAVI: Ning sina arvad, et Ogandil tuleb nüüd laiali-tõmbamine või?

TIIDRIK: Ei, mis mina! Ma ajan niisama sõnu suust välja.

TAAVI: Siis sul käitel vähe tööd, kui suul seega tühja välja ajada! Ogandiga on lugu nii, et oled ise siin elanud ja olen mina siin elanud ning on edasi mindud. Ja saab nii tehtud, et läheb siin ikka edasi. Viljad pikemaks, loomad karjakamaks, põllud laiemaks! *X* Nii, jah! Ja nüüd...paneme viljad kottidesse!...
X *mulle sulle reha*
(Lähevad ära reheruumi) *Ohv 23*

MARE: Tuleb vasakult, paargu tagant)

ANNA: (Tuleb paargust)
Näe, imet!

MARE: Tere teistkorda, Ogandi perenaine! Ma olen jälle juba siin.

ANNA: Tere ning tere! Eks mul ole hea meel, kui.... jälle tuled! Ning hea meel, kui jääd kauemaks! Eks siis oleks seesugust vaja kohe öödeks-päevadeks!

MARE: Ma tulin üle Kopli otse. Tulin vaatama....Issa tuli siia poole. Kodusse tuli seal inimesi... Vakupäeva pärast!

ANNA: Sinul on need jalsad...muudkui jõuavad! Oms õues ja õuest välja, kui aga vaja! Jah, isa oli siin küll, aga läks just väravast! Ega ta kauge-
mal palju ole, kui viska kiviga! Jah, kui tulid otse, ega siis näinud...

- MARE: Ju te siis läks kodusse!
(Läheb ka värava poole)
- ANNA: Ju hakkab juba sinna jõudma! Ega sel mehel lähe teel aega!
- MARE: Täna seda aega kõige vähem. Ja ega homme ole paremat.
- ANNA: Jah. Üsna pea võtab lolliks! Kuidas sa siin jõuad! Vanamees tahab ka, et kõik oleks nii korde-mööda! Annab muretseda ja teha! Isa on ka siin üksi. Tiidrik vana, mina jalutu!
- MARE: Kus see Leemet siis on? Kõnu peal kusagil väljas või?
- ANNA: Seda teab! Isa nõudis teist siin, et ...kadunud tal käest ära. Poistel...neil ju oma reitamine - ega enne õue külge saa, kui oma toas!
- MARE: Poisid vahivad nüüd puha ju metsa poole!
- ANNA: Mis metsa poole?
- MARE: Eks ikka Koltse poole?
- ANNA: Koltse? Armas aeg, mis nad sinna siis? Tühi mets!.. Mõni hunt seal jookseb - muud seal pole!
- MARE: Pole see nii tühi. Seal ikka asunik ja selles lapsi. Ja üks on juba niikaugel, et ajab uhkust ja hilpusid ümber ning helbendab aga poiste nina esitsi, just kui kevadine varblane, et tsit-tsiut, ja tsiut-tsiut! Et tulge aga kaasa!..
- ANNA: Kuula-kuula! Jah, mõni on niisugune! Jah, pole mitte kuulnud! Ah, sellel seal Koltisel siis nii suuri lapsi juba!
- MARE: Nii suuri jah, et juba jõuavad teistele jalgu, olgu kirikus või külakülla. On siis niisugusel talu või töö muret! Muudkui paeld jaunkstesse ja helbendamas. Ihahah ja ihahah! Muud kui ajaks aga üks ja teine aga sormed külge!
- ANNA: Mis tüdruk see seal metsas siis kasvanud on, et pole hoidu ega häbi!
- MARE: Pole sel seda ega teist. Ja ise uhke veel, et - just kui oleks kohe üsna tea-mis tarbeasi!
- ANNA: Seesugust peaks kanteli kaudu noomima, kui oma vanemate sõna ei võta. Tüdruklops sedasi!
- MARE: (Ligemale astudes ja usaldades)
Tüdrukud räägivad, et ...Arni Olav ja Leemet ja kõik on teise järel. Et Leemet veel kõige rohkem ja tüdruk vahib aga vastu, et ...tule aga tule! Kui see sedasi läheb, see lõpeb veel kirikuhäbiga ega muud!

ANNA: Jumala arm! Mis sa nüüd! Mis Leemet niisugust!

MARE: Kui pole ära tehtud! Ega seda tea!

ANNA: Kallis laps! Mis sa nüüd kõneled!...

MARE: Eks see lüüa igaüks südamesse, kui näed ja kuuled!
Täna jälle!... Tüdruk hilbendas seal Ohvrimäel ringi.
Nüüd Leemet pole kodus! Kus see mujal kui ... sellega
sedasi!

TAAVI: (On Mare jutu ajal talnud reheesisele ja jääb kuulama)

ANNA: Kui sedasi ... see teeb üsna muret!

MARE: Sellepärast ma ütlesin, et ... siis te teate! Ja nüüd
ma pean jälle kohe minema! On siis seda sega!...
(Läheb tagasi vassikule)

TAAVI: (Tuleb keskõuele)
Mis see Ulla Mare siin pajatas?

ANNA: (Varjata püüdes)
Mare? Mis ta...? Niisama, et isa otsis!

TAAVI: Mis ta Leemetist kõneles!

ANNA: Küsis, et kas ta kodus või!

TAAVI: Või on metsses kusegil, mis? Ja mis kirikuhäbi jutt
see oli?

ANNA: Oh, ta niisama jõudis oma suuga natuke kaugemale!...

TAAVI: See on tema viis, ja ta võib sellega jõuda või mitte,
aga mis Ogandi Leemet teeb ja kus see käib, seda ma
pean teadma. Ma lähen kirikusse rahva ette ja kabe-
lisse, kui pole pappi ja seisan teiste ees kui eest-
paluja! Ma teen siin oma tööd ja pean talu ja seisan
ka siin teiste ees nagu mehel kohane! Mind pole sel-
leks ja mul pole selleks ka poega, et sest saaks mi-
dagi kirikuhäbi või oma häbi alla. Ma võtan poisid
nüüd käsile!

ANNA: Mis sa nüüd sellepärast nii kohe...

TAAVI: Mis kohe? Kui liha mada, mis see sool enam aitab?
ta ongi lastud kõndada liiga omapead. Sestmaest on
siis küll!

ANNA: Ega maksa nii suure tormiga! Kuule enne järele.

TAAVI: Kuulan järele. Ja siis ütlen oma sõna. Näha, et
sel poisil peab veel karjane malkaga tege...

LEEMET: (Tuleb vilistades ja rõõmsalt õuele. Märkates isa
ja ema, jääb küsivalt seisma)

TAAVI: Noh?

LEEMET: (Heidab vammuse seljast)
Kui on abi vaja - olen hakkamas!

TAAVI: Suid ka viimaks ...päikesega seltsis koju!

LEEMET: Kas oli vaja või? Homme jälle päev! Hakkame poolest õöst peele! Mina ei kohku!

TAAVI: Pidiid ootama papi väravas! Seal kokkusiid üra!

LEEMET: Oli mind siis sinna nii kangesti vaja?

TAAVI: Jah-jah! Või kas oli vaja? Ja kust sa nüüd tuled?
Kas sinna oli sind hädapärast vaja?

LEEMET: Oli!

TAAVI: Kus paigas?

LEEMET: Oli kusegil!...

TAAVI: Metsapöössaid mööda, eks ole? Ja mis asja peal? Ütle seda ka!

LEEMET: Ütlen!

ANNA: Olgu nüüd, pühapäeva õhtul! Sa, poja, pole ju veel söönudki!
(Taavile)
Las ta sööb enne!

TAAVI: Enne elu õigeks, siis võib teha muud! Sina mine oma paika!

ANNA: Ma lähen ...vaatan...
(Läheb vasevaselt rehetõda poole. Pöördub kohe veel ütlemas)
Leemet! Tule siis ka ... sööma!...Eks siis ole jälle sega!...

TAAVI: (Talle kurjalt ja käskivalt)
Mina!
(Pöördub jälle otse Leemeti ette)
Ja meie ajame nüüd teed sirgeks.

LEEMET: Seda tahtsin minagi!

TAAVI: Ma küsisin, mis asja peal sa väljas olid?

LEEMET: Seda, mis ise käkisid!

TAAVI: Mis ma käkisin?

LEEMET: Käkisid perenaise majja vaadata!

TAAVI: Ja metsapadusiid mööda ja teeäärseid pidi sa seda siis vaatasiidki?

LEEMET: Vaatasin seda, keda tahan.

TAAVI: Kui ta ristitud, siis tal on nimi ka!

LEEMET: On. Ebe on ta nimi.

TAAVI: Ebe? Kelle ^{nimi} ni see niisugune on?

LEEMET: See on Koltse metsapudeniku tütre nimi.

TAAVI: Ja mis sa sest siis nimetad?

LEEMET: Mõtlesin, et ...kui tahetakse, et toon kedagi Ogandile, siis toon selle!

TAAVI: (On Leemeti otsekohesusest nii rabatud aga leia äkki sõnu. Siis hakkab ärritanult, kuid häält alla surudes)
Või sedasi mõtlesid? Kui sa oleksid mõelnud, siis sa poleks kunagi tulnud siia õues ütlema niisuguseid nimesid, kellest ei tea, kes nad on ja mis nad on!

LEEMET: Mina tean!

TAAVI: Näha, et oled pime nagu kassipoeg! Ma kuulsin praegu, et ...hilberdise järele jooksed. Et kirikuhäbi on sul oodata oma mõtlemiste ja käimistega! Ja sina, et "tead"!

LEEMET: Mis kirikuhäbi? Mis jutt see on? Kes seda rääkis?

TAAVI: Ükskõik, kes seda rääkis, aga ...see näib tõe moodi. Ja kui see ka pool valet - see osa, mis üle jääb, on ka veel üsna must! Jah, oled mul poeg! On antud ihuvili! Just nagu paha koer: kuhu veed, sinna ei oska hambaid külge lüüa. Kust hoiad ära, sinna läheb püherdama! Kas sa ei tea, kuhu sul vaja minna on? Kas sa ei tea, kus Ulla Tooma talu asub?

LEEMET: Tean küll!

TAAVI: Too sealt siis inimene! Kiidan ja toetan! Oled mees!

LEEMET: Toon selle, keda tahan!

TAAVI: Mis sa siis arved, et hakkad elama nagu vares puu otses? Krääksud omaette ja elad omaette ning sööd, mida saad varastada? Sa tahad inimest siia tuua. Inimest, kellel pole midagi ja kes ise, kuuldse, ka pole midagi! Siis, Ogandile, kuhu ometi on tuua vakuse peremaid! Siin, sellel õuel on enne sind elatud. Mitu põlve! Kõigi käed on olnud kamare küljes ja elatud ühist elu maja ja maaga ja perega. Siin on pere - suure adratalu tööpere! Siin on ema! Mina! Keda sa siis tood, selle tood perele. Ja uue pere sigitamise jaoks. Kelle sa siis tood, see peab kõigi poolt olema mõeldud, mitte ainult sinu poolt tahetud. See peab passima pere sekka nagu toobri-
laud teiste vahele. See peab olema õieti vaadatud inimene!...

LEEMET: Ja mis sa Ebe peale sülgad, kui ise ei tunnegi teda?

TAAVI: Ei tunne ega taha tunda!

LEEMET: Aga mina tunnen ja ma ei taha Ulla Maret, kuigi mind viiksid sunnivooriga sinna!

TAAVI: Ogandi ja vana talu elu on enam kui ühe noore inimese tahtmine. Sa lähed Ullale! Ja hästi & ruttu! Ja hästi kohe!

(Jatkab rahulikumalt)

Vaata, Leemet! Nii rumal sa pole, et ei mõistaks, mis ma mõtlen ja ütlen! Nüüd on niisugune aeg, et meid jagatakse lääniks ja vakuseid antakse isandale - ülemale ja alemale tulurendile ja kingiks - kuidas aga piiskopid ja hertsogid tahavad! Saal-pool väinasid, kuulda, keerutab sõda ringi ja üks ei tee täna, mis homme päev toob! Seesugusel ajal on hea olla tugevam. Veel natuke tugevam! Ja kui jõukas heidab jõuka juurde, eks sest tule veel rohkem, kui on ühel enne. Me oleme Ullaga alati käsikäes olnud ja mõndagi saanud seada paremini. Ja kui sina sead sammud sinnapoole, muutub Ogandi veel tugevaks ja sinu lastel on millele otsa hakata!...

LEEMET: See pole kõik, mis veetakse härjavankril või tuuakse käekõrval. See on ka midagi, mis tuuakse südames!...

TAAVI: Sina tunnend neid südameid, eks ole? ^{Ja} Mine olen rumal mees?

LEEMET: Sina oled sina ja mina olen mina. Mul on oma tahtmine!

TAAVI: Siis taha õieti! Aga kui tahad vääriti, siis peab vanem astuma vahele. Ja mina olen vanem ja mina astun vahele! Sest meest on küllalt! Minu vaev ja oma vaev ja - kõik on siinsamas oues, mas ja majade küljes. Siis on meil ka õigus vaadata, mis sest kõigest edasi saab. Ja õigus tahta, et tooksid õuele selle, keda me tunneme, kellele oleme noelnud ja kes toob siis tuge ja elamist juurde!

LEEMET: Mina ei taha kellegi tuge. Mina teen, mis ma tahan!

TAAVI: Ja mina ütlen: sina ei tee mitte sõrmetäitki ja sa lähed Ullale.

LEEMET: Ei lähe! Ja kui ma seda ei saa, keda tahan, siis ei taha kedagi ega too kedagi ega tee midagi! Mis sa mulle siis teed?

TAAVI: Mis ma siis teen? Kõik sääl on õpetatud vankri ette. Ja kõik on hakatud oma koormat vedama! Ei lase mina sind perutada!

LEEMET: Ja ei lase mina sul endale päitseid pähe ajada! Seda sa näed!

TAAVI: (Ähvardavalt)

Leemet! Ära kisu üles oma vanemate viha!

LEEMET: Aga sina ära tõuka oma kaxe last!

TAAVI: (On juba kätt tõstmas)
LEEMET!

LEEMET: Löö!

TIIDRIK: (Tuleb reheuksest)

Aha! Näe! Jah, ma kuulsin, et õues oli juttu! Noh, nüüd on abi rohkem! Vili on kottides. Vaja teised ära tõsta! Abi vaja!...

LEEMET: Mina tulen!

(Läheb Tiidrikust mööda reheuksest sisse).

TIIDRIK: Ja kanepid - need peaksime jälle veega pisut üle niisutama! Moot on moot! Praegu nad on nii kuivkerged, et anna end kohe vaeseks, kui mootu täis saad... Kes üksteine oskab neid nii parajasti niisutada, kui peremees! ...

TAAVI: Jäta mu hing rahule!

TIIDRIK: Tohoh! Vaata kus!...

(Pöördub ukse poole)

Kuri ilm väljas! Siis on sulasel parem olla kaugemal...

(Läheb ka rehte)

ANNA: (Tuleb rehekambri uksele)

Kuhu see Leemet! Tuleks nüüd, sööks midagi!

TAAVI: Pole talle midagi vaja! Vits leiva asemel! Seda on talle vaja! Ja kui vaja - siis saab ka antud!

Vastuse lõpp.

====

TEINEVAATUS
=====

3.pilt

Vakusevanema tselu suur-tare esine.

Raske, sügava räästaalusega katus ulatub kaugemale üle jämedatest ümarpalkidest laotud hooneseina. - ~~XXXXXX~~ räästaalust. Samas räästaaluses, ees paremal väike õuekamber - täites osa räästaalust. Selle kambri eest läheb muldpink kuni ukseni, mille mõlemil pool ümarpalk, jämedad postid ja nende vahel lei lävekivi. Suurest tarest vassikule kiviseed. Aia taga mets. Aia eest ettepoole, paari põlispuu alla on kistlaudadest ehitatud vakupeo laud, millel sedapuhku vaid paar kannu ja puunumet. Lauast vassikule hirsseid. Aia ääres püstpuudest õuekolle.

On vakupäeva päälöömine. Rahvas on vassikul, karjaõues, kust kuuldu vahest inimeste hüldeid, samas loomade ja lindude rahutut häälitsemist. Suur-tare esine on aga alles tühi, sest vakuseendamine vastuvõtmine pole veel lõppenud ja vakupidu alles algamata.

MARE: (Tuleb paari tütarlapse saatel. Käseb ja juhatab)
Sina tuleb tuppa. Sind on vaja rehealusesse abiks.
Ja sina...

EBE: Ma pole siia tulnud töö juuks!

MARE: Jah, Mõni inimene kardab tööd....

EBE: See pole minu töö!

MARE: Vanema käsk teeb selle sinu tööks! Ära karda, et saad siin keela hakata kandma. Muidu kaevatakse veel maa-
kirjutajale ja saad enne õhtut veel piitsa!

EBE: See piits veel palmitsemata!....

MARE: See piits on juba üsna valmis ja seda oleks siinsamas vaja! Käsku ei kuule, tööd ei salli. Aga paha peale maia! Aga siin õues mitte! Nüüd on sul käsk ja töö. Ja asu tegema! Mine sarnasse ja äita naereid küpsetada..
Sinna!
(Osutab sara poole)
Vaatan, kuni sa uksest sees oled, siis ma teen.

EBE: (Läheb tujutatult)

MARE: Töö juurde aja nagu lammast vette! Aga tentsu juurde kargab nagu sirts juba kaugelt!
(Kärib teisi tüdrukuid)
Ja mis teie siia jäite nagu jalali maa külge? Kas ma ütlesin, või ei öelnud?...

TÜDRUKUD: (üks ümber tare nurga, teine uksest sisse nagu põgenedes ära).

MARE: Pole veel harjunud sõnaga seltsis jooksmas! Peaks nad andma üheks kuuveheks minu käe alla....

TOOMAS: (Taevi saatel vasakult)
Päev on pooleli! Töö pes tehtud!

TAAVI: Kull see päev läheb hästi! Pole viga!

TOOMAS: Jah. Mullu soristasime vihmaga. Ilus ilm - see nagu annab kõigele lisa. Vili kuiv, endjad rõõmsad, vastuvõtjad ka! Pane kõik sinna, kuhu juhtub ja muudkui pärast vooridele ja meisisandatele ärs...

TAAVI: Asefoogt ise ka väljas.

TOOMAS: Aga pole kuri!

TAAVI: Lihad ja rasvad, viljad ja villad, suitsulambad, linnukarjad ja meekärjed, puud ja heinad, singid ja küünlad - noh, kõik on jagumööda kokku toodud. Ja õlut. Head jooki! Seda, mis läheb isandatele ja sulastele. Ja seda ka, mis läheb rahvale!

TOOMAS: Seda viimast toovad inimesed parema meelega. Ja joovad ja söövad siis ka nii et ... Nojah, igal kõht kaases ja katsub sinna panna niipalju kui jaksab, et vähemalt osagi sest tagasi saaks, mis hobusega ja härgadega toodud! Ma andsin isandatele ja maakirjutajatele juba kohe, alguses härjajanu-ja juua. Ja mul oli selle jaoks niisugust märga, et lööb nagu vihaga ümber silmanäo. Kuulsid sa, kuidas maakirjutaja ajas roppust suust välja! Ja sulased hakkasid juba vahtima enam tüdrukuid kui vaskhinnuse loomi! Need on head märgid! Meiega ollakse rahul!

TAAVI: Kuule... Tead! Kui pärast saaks foogtiga nii natuke jutule? Kui katsuks pärast sõnule saada, et kuidas nende vakusemaadega ja küladega? Kui tuleb lääniks andmine - miks minna võcrast otsima? Me jaksaksime ise tasuda ja maksta, kui aga on vabadust ja voli elada ja kui aga maa ja töö seisavad käes!

TOOMAS: Kõik on õige. Kui aga hakkad kõnelema - tee, kas neil meestel meie juttude jaoks korvu on!

TAAVI: Kui ei kõnele, ei saa ka kaugemale. Vihmapiisk uuristab räästaelusesse kivisse ka sugu, kui ta aga kukub ikka ühte kohta. Pärast, kui asuvad lauda, siis katsume talle oma sja ette panna!

TOOMAS: Katsuda me ulatame, mis kaugemal - eks seda näe. Jah, kui anda neile hästi kovat jooki ja siis ise juurde istuda... Purjus pääga läheb mõni lahkeks ja lubab mondagi. Ja mõni peab pärast oma sõna nagu sakramenti, olgugi et ta segasest pääst lubanud!

MARE: (Tuleb õllekannuga lävekivile)

TOOMAS: Võta, maitse selle maja keedist!

TAAVI: Ma juba tean, et siin on jook, mis lööb kohe sarvedesse. Ja siin on inimesi, kelle käed ei väsi andmest.

MARE: Kui niisugused külalised ukse ees!

TOOMAS: Tema on mul see majavaim, kes ulatab tuppa ja põl-
lule. Teised... teised lapsed ei ulata hülgenesi
Mare vastu. Töökas ja vali perega! Hoolas ja usin!
Niisugune ta on!

TAAVI: (Võtab ja rööpab)
Niisugune ta on! Niisugusest on igas õues puudus!
(Annab kannu Marele tagasi)

TOOMAS: Jah! Või ta mulle jääb! Elu seadus on niimoodi, et
mida parem tütar, seda varem anna ära! Noh, lähme
siis sissepoole, ma näitan sulle...
(Võtab kannu kätte ja avab Taavi ees ukse. Mõlemad
lähuvad ära tuppa)

MARE: (Läheb õuekambrisse)

LEEMET: (Tuleb karjaõue poolt ringi vaadates)

EBE: (Laurab sarast välja. Märkab Leemetit. Hüüab tasa-
kesi)
Kuku! Kuku!
(Peitub ise kohe tagasi sarnasse)

LEEMET: Ahah! Siin te mul kusagil ongi!
(Vaatab otsivalt ringi)

MARE: (Tuleb õuekambrist vakaga)
LEEMETIT ka!

LEEMET: Noh, mind näed juba üsna tihti!

MARE: Nagu noor t kaud! Vahest ainult ja siis servapidi!

LEEMET: Täna päevastest siin!

MARE: Nägin sind enne maskirjutaja juures. See on hea, et
nüüd ka toaõue üles leidsid!

LEEMET: Päev on pikk! Jõuab siis ja sinna!

MARE: Siis kutsuksin küll ka üle lävekivi sissepoole!

LEEMET: Sissepoole? Ei. Misjooks!...

MARE: Sinu isa ka seal!

LEEMET: Nii kui mind näeb, hakkab kohe midagi käskima! Pa-
rem ma ei tule!

MARE: Siis... Siis ma toon sulle siis!

LEEMET: Ei. Ära näe vaeva!

MARE: See mõni vaev! Ja sinu pärast ma juba näeksin sedagi.
(Läheb rutates tuppa).

EBE: (Vaatab sarauksest välja)
Kuku!

LEEMET: (Pöördub järsku ja märkab Ebet)

Ah, siin sa pesa ongi?

(Läheb sere juurde)

Noh, tule välja või...ma lükkas selle esjapuu
siin küljeli!

EBE: (Lõbusalt ukse vahelt)

Oi, mul on siin kuri kabjas kukil! Ei mina tohi!

LEEMET: Mis sa siin teed?

EBE: Pandi töökorraliseks.

LEEMET: Mis korrekohustus sul siin on?

EBE: Jumal seda teab! Aga Mare, nii kui ta mind nägi,
hakkas järele kõndima, kuni saigi käsud kaela toi-
metada! Katsusin vastu üelda, aga juba ajas küüned
käpa seest välja!

LEEMET: Ei paistnud nii tige väljagi!

EBE: Sinule lööb nurru, minule seejao tigedam!

LEEMET: Kertma hakkad ka veel?

EBE: Mine? Vilisten! Aga vakuvanemal on käsuõigus, seda
sa tead! Minu külge ei hakkaks seegi, aga...kui
ajavad hambad issani, seda ka ei tahaks! Homme olen
jälle oma metsas vaba nagu linn ja teen mis tahan!
Täna aga siis küpsetan neile siin neereid!

LEEMET: Kaua sa neid siin siis pead küpsetama?

EBE: Jumal teab! Aga küpsetan! Ja kõrvetan nii ära, et
kes sööb, see kõhib! Ajagu mind teine kord veel
siia saraalusesse!

LEEMET: Ma just vaatasin, et kusk sa oled!

EBE: Ma nägin sind ammu juba. Oled maakirjutaja juures.
Ja siis lugesid seda juures mune ja küünlaid!
Mõtlesin, et nüüd sa oled unustanud, mis viimati
Ohvrimeel mulle järele hüüdsid!

LEEMET: Sind ei saagi unustada, kui tahaks! Sa tuled
ikka uuesti ja ikka tugevamini meelde!

EBE: Ja sina mulle!

LEEMET: Mul oli issaga ka juba juttu!

EBE: Tean, et kuri jutt!

LEEMET: Polnud nii kuri, kui mõtled! Esmalt muidugi natuke!
Tal on teised mõtted! Aga tal pole teist poega ja
küll ta varsti näeb, et lähen oma pesa järele ...
Nüüd on aga meil paras aeg omavahel kõnelda....
(Mare tuleb õllekannuga lävekivile)

EBE: Ees! Mare!

LEEMET: Olgu või kaks!....

MARE: Näe, Ogandi Leemet läheb viimaks veel appi naereid küpsetama!

LEEMET: Jah, kui keegi ei küpseta, pole kellegil ka süüs!...

MARE: ~~X~~ Kas tuleksid nüüd paar sammu siia poole, maitseksid selle kaevu vettki! ~~X~~ *Gogand venelt*

LEEMET: Ei ole tõesti hoolimist! *ja nõiagale teatavasti*

MARE: Kui mu käsi pole seda väärt...
(Viskab ölle plartestades maha ja pöördub järsult tagasi majja) ~~X~~ *venelt*

EBE: Ma kaon parem sarnesse, muidu loobib kogu Ulla ölle maha.

LEEMET: Las loobib kui tahab!...

EBE: ~~Sest tuleb veel keegi! Pärast! Siis! ...~~
(Ruttab ära)

TIIDRIK: (On tulnud ölleviskamise ajal nähtavale. Nüüd tuleb maha alla, vastab maha)
Olu, jah! Või jumalaviljast keedetud jooki viskab otse teevapäikese nähes maha! Oi, maha, kus see sugune saab perekaskijaks! See annab ikka armsamini üle selja, kui sissepoole kõhu seina! Jah, kohe sõna pealt viha küljes nagu tuli-kuivas kodus! kas Ja plartsti - ~~jumalaga~~ siiasemasse maha!

LEEMET: Mis sina sest jagad! Las viskab, pole sinu asi!

TIIDRIK: Läks maha, pole enam kellegi asi. Aga oleks võinud olla minu asi ja minu suust sisse minna!

LEEMET: Seda sa võid tahta, aga ära kerja siin Ulla Lavekivide ees olletilke!

TIIDRIK: Ega ma kerjagi. Ainult mõtlesin, et - pattu tegi see piiga! Vasta, paneakse teda pügas seda tulise kivi pealt üles noolima!... Aga mis pärast ma tulin.. vasta - haneld püasesid välja! Meie haneld!

LEEMET: Need pandi juba kirja ja on vastu võetud!

TIIDRIK: Võetud küll aga kui hakkasid laiali pudenema, siis kästi kinni püüda. Ma just mõtlesin, et nüüd nad maahärra haneld, las see püüab ise teisi, kust saab. Ja kui ei saa, näe, homme ajad teised jälle oma lauta. Aga ei! Et kus peremees ja kus sulased... Mis see sulane! Ise ei seisa püsti - kuidas ma need haneld kätte saan! Tiibu poole - kuidas ma neile järele lenden!

LEEMET: Mis abi sa siis siit mõtlesid saada?

TIIDRIK: Mis muud, kui et kutsun peremehe! Sel kõva sõna,

ehk hane kardavad...

LEEMET: Lähme, vastame!...
(Asub minema vasskule)

TIIDREK: Mis seal vaadata...
(Parjussammu Leemetile järele)
Üks metses, teine katusel....Kui läheks otsiks
kusagilt morrad, kui nendega saab veel kätte.

EBE: (Tuleb välja, seisab õuel ja vaatab neile järele)

TOOMAS: (Taavi ja Mare saastel toast)
Nüüd on siis niikaugel, et võib söögid varsti väl-
ja panna ja jooki jagada...
(Marele)
Sul on jah, kõik jube ilusasti reas, ainult hakka
välja kandma!

MARE: Mujal on reas, aga suveserrest, tee kas sealt mi-
dagi saab! Tüdruk näe, vahib jälle õues!

EBE: Tulin silmi selgitama.

MARE: Kui mõni mees juhtub üle õue minema, on jälle
väljas nagu räästapoeg putkusaugu vahelt! Kohe sil-
mi selgitamas!

EBE: (Pöördub ja selgab)
Ise vaatad ja vihastad, kui kõik poisid ei ole
sinu näppude küljes!

TOOMAS: Mis ise! Mis poisid? Kes see niisugane sul siin?

MARE: Koltse Ebe!

TOOMAS: Selle isa peaks veel vitse mürdma ja jagama õpe-
tust!

EBE: Minu isa õpetas mulle: ära tunnista oma ligemise
peale valet!

MARE: Kes tunnistab valet?

EBE: Sina!

MARE: Kelle peale!

EBE: Minu peale!

MARE: Kas sa polnud siis enne väljas vahtimas, kui ...
kui üks poiss läks üle õue. Ja kas sa pole nüüd
jälle väljas!

EBE: Miks ma peaksin siis siin saras köies olema! Kes
selleks, et ainult vakuvanema tütar võib kõndida
väljas ja vahtida ja õlut maha visata, kui ta
kätt ei võeta vastu...

TOOMAS: Kuss! Mis kõned need on, ma ei saa midagi aru!

MARE: Nagu mõni sest tüdrukust aru saaks!...niisugane

põõsastetagine!

EBE: Ole, kes sa oled, aga ma ei luba end teotada!

TOOMAS: Kuss, ma ütlen! Kuss, igaüks! Naitseriidu ka veel!
Ja see tüdruk - on seal vaja siin õues olla!

EBE: Ma ei tahagi siin olla. Tahangi minna ära!

MARE: Ei lähe enne, kui töö on tehtud. Ja kui üks töö
valmis, tuleb uus. Hakka toite kätte vedama. Kull
ma sind täna jõuan vaos hoida!

EBE: Vägisi ei saa mind keegi madalaks...

MARE: (Läheb uhkelt mööda, käskides)
Valva oma naereid! Kõo sarsalusesse ja ole seal
uhke kui tahad!
(Läheb toredalt ära karjaõue poole)

EBE: Lähen ja olen!

TOOMAS: Näed, kus ajab sarved välja!...Noh, aega sellega
siin!...Lähme!
(Läheb)

TAAVI: Oota! Ma ütleksin sellele siin ka paar sõna!
(Ebe poole)
Tüdruk!

EBE: (Äkki madalalt)
Jah...

TIIDRIK: (Tuleb jooksupjala vasakult) (oma laan)
✓ Näe, ongi siin! Ei siia enam ükski nõu!...

TAAVI: Mis sinul puudub!

TIIDRIK: Puudub, kes hanged tagasi rüppi ajaks! See puudub!..
Jah, mehed ja naised, foogtisulased ja mina ja
teised - kõik püüdsid, aga mida rohkem püüed
seda enam käest kadusid...Nõust lahti!

TAAVI: Kus see Leemet siis oli?

TIIDRIK: Leemeti sain siitsamast kätte. Siitsamast Tüdruku
juurest. Aga hani pole nii kerge püüda, nagu ...
tüdrukut. Ei siia Leemet ka midagi...Hakka võtma
- hani kohtagi pole enam, muudkui ise künned nina-
ga mäd...

TAAVI: Kui sa ise astud sammu eemale, nii ongi! Ma lähen
vaatan!
(Astub vasakule)

TIIDRIK: Mis seal veel vaadata! Mina...ee...Ma pole neid
õieti kätte tahtnudki, siis asusin niisuguse valuga
teisi püüdma, et...Ega siis lindudest saa niimoodi!
Noh, ära on nad antud, vakukorre kirjast kustutatud?
Kui homme tulevad kodusse, on jälle omad!

TAAVI:

TAAVI: ⁶⁶ Mina ei taha. Mis on antud, on antud!

TIIDRIK: Jah. Aga kui võõrad hanid, tohib neid siis enam püüda?

TAAVI: Peab tagama niimoodi, et meesanded oleksid rahul!

TIIDRIK: Juba need ongi rahul! Foogtiissend naeris seda hanedepüüdmist. Näha, see tegi talle rohkem rõõmu, kui kogu vakuse hanid kokku!

MARE: (Tuleb rutates)
Valmis! Vakusandamid on koos! Nüüd rattu!
(Märkab Ebet)
Mis sina siin seised?

EBE: Ma lähen siit nii rattu, kui aga lubatakse!

MARE: Hakkad kohe lausa ümmardama. Toitu ja jooki kandma. Ja ma tahan ise oma silmaga vaadata, et sa seal oled, kus sind vaja on!

EBE: (Mõistu)
Küllap ma juba olen! Ja just seal! ...

MARE: (Ruttab tuppa. Karjaõue poolt kuulub laia naeru)

TIIDRIK: Näed, ja ongi see hanesi läbi! Kuule, foogtiissend muud kui naerab! Kuule, sina saad veel su ja ametid, et oled oskanud oma hanidega niisugust vakupeo löbu teha! ...

TOOMAS: (Tuleb kõige ees, osutades käega ettepoole)
Maja on madal ja laud nigel. Pääle on pandud seda, mis Jumal annud ja pold kannud! Ning toodud seda on see lahkest käest ja heast südamest!

MARE: (Ühe näitsiku saatel, tuleb foogtile vastu)
Kui sinult kõlbab juua!

FOOGT: (Lõbuselt)
See võib olla ka mürk, aga kui niisugused noored käed annavad! ...
(Joob).

TEINE TÜDRUK: (Jookseb kiiresti toitudega lausa, asetab need sinna ja jookseb tagasi).

TOOMAS: Kui kõlbab... On püütud keeta! ...

FOOGT: (Kannu käes hoides)
Ja on ka keedetud! Possalehe maitset pole tundagi. Ja kadakameri - seda ma kiidan! Jah, päev oli ilus! Vakuvanem! Kõik on hästi korda läinud! Isegi head nalja ei puudunud, kui need hanid lahti pääsesid! ... Noh, endke siis vakuserahvale, mis keegi oma kohus jaksab ära viia. Ja nadke meilegi!

TOOMAS: Siis, isendid! Mare! Tüdrukud! Rattu!

FOOGT: (Istub lauda. Teised asuvad lähenema, et leida omale

aset. Mare ja tütarlapsed jooksevad nagu süstikud
korraldama)
Aga kus on siis need pillid ja noored! Need on töö
läbi ja vaeva järele on igal õigus selle peale, mis
see õu täna annab!
(Torupill tuleb esile. Rahvariideis lõbus noorte-
hulk sagib tantsule seades. Poogt võtab kannu)
Põllud sigitagu vilja, emad lapsi, töö kiitku te-
gijat ja olu oma keetjat! Mina joon!

Pildi vaheriie

===

4.pilt

=====

Laudeseina tegune vakuvanema talus.
Paremal ja vasakul puutüved, osalt kinni võsametsaga. Põiki
tagapool lauda sein, mille otsast nähtub aiahakatust. Laua
seina ääres paar kändu ja kivi ja seega ka väike lagedam
paik, millele paistab veel laadanguvalgust. Metsaalune on
aga juba hämar ja muutub pildi kestel veelgi pimedamaks.
Pundele ja kändudele paistev täiskuu saag aga ilmekemaks ja
selgemaks.

LEEMET: (Istub kannul ja norutab. Tõstab pead ja kuulstab
õue poolt kostvaid hääli. Parajasti kajab torupilli
ja kandlemäng ja keegi hääkeb)
~~Sellele ei tule kord lõpu! Ning kas ma siin ootan?~~
(Tõuseb. Siendab lauda nurga varjust vaadata üle sia)

→ Laule
TIIDRIK: (Õllekann käes, suitsutursk kanlas, tuleb lauda
seinaääri, otsides olanukiga seinast tuge)
Väga kohased joogid! Väga kohased! Ja ilm ilus! Väga
kohane ilm!...

LEEMET: (Pöördub)
Sina!

TIIDRIK: (Pisut üllatatud)
Mina, jah!

LEEMET: Mis sa siin ringi kõnnid?

TIIDRIK: Natuke istun ja natuke kõnnin. Ikka ringi, nagu
sitik ümber hunniku. Sõõn ja joon ja...mis taevariie
gi sulasel muud ongi!
(Istub kivile) *istub*

LEEMET: Teiste seas ruumi vähe või?

TIIDRIK: Ruumi vähe näh! Kivisaed on sööki-jooki täis! Härja-
vankri redelid ja kalasarrad! Aga On aga rahvas
seel ümber ka nobe toimetama, nii et kes neglasem,
noki varbaid! Ma siis võtsin esmalt suuga ja siis
käega! Et aga see lõpp kaugel ole - siis parem

lähem kannuge siia taha ja võtan, mis jaksen. Ja kui ei jakse maten põõsasse!

LEEMET: Nii näljas!

TIIDRIK: Näljane ahmib suhu, aga söönud koer matab oma osa teiseks päevaks! Teada, saab siit mindud kulmu-
sid kukkudes ning kohtu kadakskändade otse rüü-
tades. Kui ikka õige vakupiidu, siis saab kolm
päeva kõvasti tagant järele peed valutada. Ning
mõttele - kui kobid siis õõpimekas oma esemelt ja
rapid läbi võsa siia ja pistad käe põõsasse ning
põõsas on, mida võtta - kas siis pole jälle taeva-
riik otse oma käega katsude...

LEEMET: Kui sul muud täevast pole - selle tilga saad ko-
dustki. Meil on veel tündriosse õlut!

TIIDRIK: Teise peost ootamine pole nii uhke, kui oma käe-
ga võtmine. Ning...kas siit midagi üle jääbki?...
(Hakkab jooma, kuid petub)
Ei, enne härrale, siis orjale. Ning enne orjale,
siis härjale! Nii et....
(Ulatab Leemetile)

LEEMET: / Annel!
(joob)

TIIDRIK: Hehe! Näed sa! Hea, et tulid! Saad sinagi! Ja...
kui teen ennast madalaks ja ajan mulla ligi isan-
date lausa juurde, sealt ehk saaks veel teiseigi kan-
nutaie, kui see tühi!

LEEMET: Ei. Ei taha!

TIIDRIK: Peab rohkem jooma, siis hakkab rohkem tahtma! Ja
vakupeol peab jooma! Saab niipaljugi oma higi-
vsevast tagasi!

LEEMET: Ma joon siis, kui tahan!

TIIDRIK: Mina jälle siis, kui saan. Nii et...Veel tilga-
kene või?

LEEMET: Mul on siin muud mõtlemist kui joomisele. Mine
parem oma kannu ja kalaga!

TIIDRIK: Ikka kannu ja kalaga! Ei neid enam käest lase,
sest mis leitud, see oma, mis varastatud - ka oma!
Minu vastu on metsapõõssad kõik nagu vennad - mul
ükskõik! Lähem siis kusegile....

LEEMET: Ega see pidu seal ei hakka juba lõppema?

TIIDRIK: Ju siis hakkab, et ma ära tulid! Vasta, kui kõi-
gil küll, siis süttakse hunnikus koos. Kui hakkab
vähaks jääma, siis veab igaüks viimse suutäiega
nurga poole, et üksi veel pisut nosida! Isandate
lausa, seal, noh...nende asi käib laialt ja jook
jookseb nagu jõgi! Kõvasti kõnelevad, ja tüdru-
kuid hakkavad kiskuma. Näha, on head õlled!...

LEEMET: Ummardajad on ikka veel lauale kandmas?

TIIDRIK: Ikka kannavad. Inimene on ju ka üks... põhjata asi! Ülealt võtsid, alt kaob ära. Muudkui kisa tombab vahepeal lahti....

FOOGTI SULANE: (Häälitseb lauda otsas)
Ära sa linnukene! Ära sa minu eest... Noh, kuhu sa?

TIIDRIK: Kuule! Jah! Tüdrukutel on täna ellajäämist! Õue uhkeid kukki täis!

LEEMET: Mõni tüdruk, kes vahib niisuguseid....

TIIDRIK: Küllap nad vahivad! Tüdrukud... nemed just, et keegi muud kui püüda ja kutsugu neid, et siis neil hea vastu hakata ja uhke olla! Kui keegi ei kisa ega kiusa, kelle vastu sa siis uhke oled? Nii et... küllap seal on siis ikka kiskumist ja vastu-hakkumist ja... Ma juba nägin! - - -

FOOGTI SULANE: (Saur ratsasulase rõivas mees, ronib üle sis. Nähes eesolijsid pühib üle silmade)
Soo! Kaks meest! Kaks meest! Teie siin oletegi!

LEEMET: Meie siin olemegi!

FOOGTI SULANE: Ja kus tüdruk on?

LEEMET: Missugune tüdruk?

F.SULANE: Missugune tüdruk! See kõige ilusam, mis siin õues on! See kõigest kõige käreдам! Terve öhtu ajan taga ja oli üsna käes! Siia poole ta lipsas! Siin ta peab olema!

TIIDRIK: Mina niisuguseid asju ei vaata! Pole seda silmanägemistki!

F.SULANE: Siin ta peab kusagil olema!

LEEMET: Võtke siis ära, kui ta on!

F.SULANE: Ja võtangi, sest küllap ta juba kusagil on! Kui meie tuleme linnest, siis meil kohe õigus võtte!

TIIDRIK: Jah. Jah! Näe, tahtmisega, jah, võtaks, aga käega ei saa kätte! See see häda inimesel ongi!

F.SULANE: Mis sa jamed, sina surnukambri uksevaht! Kui mina tahan, siis saan ka kätte! Kunnan õue üles! Raiun metsa maha, aga - kätte saan!
(Leemetile)
Teie aidake püüda! Hakake mulle ette ajama! Haa, me teeme siin metsas veel ajajahti!

LEEMET: Kui te selleks siis tulite, siis pidage, aga jätke mind rahule!

F.SULANE: Mis ma pean jätma? Kas see tähendab, et tulist on puudust? Kas sina otsid mehega kaklemist? Ah?

TIIDRIK: (Leemetile. Pakkudes õllekannu)
Häiga talle katseks sellega!

F.SULANE: Ah sellega? Siis ikka tüli, mis? Noh, tulge siis, linnukesed! Tüdruka olete mul minema peletanud - siis tulge ise lagedale - kahekesi või ükski.

LEEMET: Meil maudki tööd, kui foogiti sulasseid targeks peks-
ta!
(Läheb ära)

LRK 58

F.SULANE: (Jäab kuulstama)
Mis see oli? Mis ta ütles? Tule metsapimedusest välja, sa sõnnik lehmas söra vahel! Vasta, kus on rind nagu mägi ja käsi nagu haamer! Tule välja! Häh! Kardab!
(Astub paar sammu edasi, kadudes peagu hämarusse)
Kardab! Mina olen mees, kes oskab teistele hirmu peale ajada....

EBE: (Tuleb ettevaatlikult ja luurates paremalt metsast. Vastab ja kuulatab. Siis tuleb kuupsiistele. Hühab surutult)
Leemet!
(Läheb edasi vasakule)
Leemet? Kas sina?...

F.SULANE: (Tagasi tulles)
Või valgole tulid muli...

EBE: (Pühab tagasi tõmbuda)

F.SULANE: (Haarab kiskja väledusega tal randmest kinni)
Käes! Käes! Ahaa! Käes!

EBE/ Lase lahti!

F.SULANE: Mina ei lase lahti! Mul on käsi nagu havisuu! Mis käes, see oma!

EBE: Metsaline!...

F.SULANE: Kes küskis metea tulla! Nüüd oled käes!
(Pühab suruda tüdrukut sülelusse)

EBE: (Tõukab kiiresti mehele vastu nägu. Lööb uuesti talle silmavahela ja pääseb valla)
Niipalja on sul käes! Söö ja süüta!
(Hüppab eemale, asub jooksmas lauda otsa)

F.SULANE: (Sööstub kiire hüppega talle järele)

LEEMET: (Tuleb jookstes vasakult)
Mis siin oli? Ma just kui oleks kuulnud...

EBE: (Sumbunud kisa kuulduv kussagilt)

F.SULANE: Aha! Käes! Hähähä! Käes!

LEEMET: See hääl? Ebe? See oli Ebe? Ma kuulsin...
(Ei te kuhu pööranda või kust otsida. Hühab surutult)

Ebe! Ebe!

(Kuulstab. Ei kuule aga midagi peale torupilli-
kääksutuste)

Ma pean minema vaatama!
(Läheb lauda otse poole)
Kui see oli Ebe!...

EBE: (Sööstub talle pärstitamatu hooga vastu. Tal ei ole
aga Leemetit ära tunda. Põikab sellest kõrvale ja
sööstub kannust mööda)

LEEMET: (Teda ärevalt peatada püüdes)
Ebe? Kuhu sa lähed? Ebe!

EBE: (Peatub eesservel. Siis kahistab, nagu ei tunneks)
Sina!

LEEMET: (Ligi tulles)
Mina!

EBE: (Heitub äkki nagu varju otsides Leemeti käte vahele)
Sina!

LEEMET: Ikka mina! Aga - mis sul on? Kuule, mis sinuga on?

EBE: Tule! Lähme ära siit! Kohe ära!

LEEMET: Ära?

EBE: Tule! Jookseme...

LEEMET: (Teda hoides)
Kuhu sa tahad jooksta? Mis sul on?

EBE: Pean ära jooksuma! Kohe!....Kohe ära!

LEEMET: Enne ütle, kuhu ja mispärast? Kas juhtus midagi või?

EBE: (nagu meelde tuleb)
O! Leemet!
(Peidab pea Leemeti vammusehõlme vahele)

LEEMET: Ütle mulle?! Ütle! Mis see oli?

EBE: Ma...ma tapsin inimese! Leemet! Tapsin selle!

LEEMET: Mis sa kõneled? Mis sa tapsid? Ebe! Mis sa räägid?

EBE: Tapsin selle mehe! Kas sa siis aru ei saa?

LEEMET: Ma ei saa tõesti aru, mis hirmsaid sõnu ^{sa} ajad? Mis-
sugusest mehest sa kõneled!

EBE: Foogtisulasest! Sellest suurest!

LEEMET: Mismoodi! Kuidas siis? Ei, ütle mulle! Ütle kohe!

EBE: Ta ajas mulle järele! Kogu õhtu! Kui tahtsin siia
tulla, hakkas pühkema. Siis jooksin metsa...ikka
tema järele!

LEEMET: Nägin seda koera siin.

EBE: Jah, ta oli siin. Ma mõtlesin, et sina! ...Ta sai mul käest kinni! ...

LEEMET: Kui ma oleksin teadnud!

EBE: Siis sain lahti, aga kui üle sia läksin, siis komistasin, ning siis ...Ta viskas mind haganikku, ei ning siis...
(Kahistades)
Siis ma võtsin noa!

LEEMET: Paras koerale! Aga ega see seepärast veel kohe surnud!

EBE: See oli terav nuga ja ma lõin ja lõin! ..Ma ei tea!.. Ta oli nii tugev ja ma kartsin ja siis...ma lõin ja ikke lõin! Ta peab olema surnud!

LEEMET: Kui ta surnud on, siis...

EBE: Nad hakkavad mind püüdma! Nad hakkavad otsima! Nad... Ma ei tea!

LEEMET: Mees sai, mida teenis. Ja kui on surnud, kes teab ja ütleb, et just sina?

EBE: Ta oli kogu õhtu mu järel. Ning kui ma hobustest mööda jooksin, üks neist nägi? Kui nad ta leiavad... Ja kui nad hakkavad harvama?...Leemet! Mis me teeme?

LEEMET: Ma ei tea! See on ...ma ei tea äkki! See tuli nii järsku! Ma olin siin ligiläheval...Kui sa oleksid hüüdnud...

EBE: Ma ei tea! Aga mul polnud aega ja ma poleks ilmski kedagi appi hüüdnud! Ning ta oli mu kallal, surus käe suule ja mul oli nuga! Ma ei jõudnud muid!

LEEMET: Kui nad teavad arvata, et sina...see on siis raske asi! Foogti mõõgasulane! Ega selle verd jäeta niisama!

EBE: Mina ei anna end neile kätte! Mina ei anna!...

LEEMET: Nende käed on pikad! Need ulatuvad kaugemale!

EBE: Siis peab minema veel kaugemale! Üle vee ja maa! Kuhu!...

LEEMET: Sellel paigal peab olema nimi! Ja kuigi teaks mingi paiga - siis on sinna raske minna - surm elati seljast!

EBE: Mis me siis teeme? Mis me teeme?
(Ühes touseb melu. Kuulda hüüdeid. Kuulda kisa:
"Hei, mehed? Tuld! Valgust! Siisapoolet! Hei! Siin on midagi juhtunud! Hei! Valgust!")
Kuule! Jube hüüavad! Lähme! Jookseme!

LEEMET: Kuhu me jookseme! Kui ma teaks...

EBE: Ükskõik kuhu! Ainult ära!...
(Ühes hüüdes: "Veretöö! Veretöö on siin tehtud! Mees on surnud! Mees on tapetud! Mehed!...")
Kuule! Kuule! ...

LEEMET: Ma kuulen küll! ...

EBE: Aga sa ei tee, kas ... Sa ei julge tulla? Sa ei ... sa ei tule minuga?

LEEMET: (Nõutult ja ärev)
Ebe!...

EBE: Ei. Sa ei tule! Ma teen! Ja ma mõtlesin, et... sina! Et... me armastame üksteist ja sina ütlesid, et... siis... ma lähen üksinda! Üksinda!...
(Sööstub minema ja kaob pimedusse)

LEEMET: (Püüab talle nagu järele haarata)
Ebe! Ebe!
(Ühes hüüdes: "Rahvas siis! Rahvas kokku! kes selle veretöö tegi?..")
Ma ei tohi isegi hüüda ta nime? Ma ei oska enam midagi!
(Seisab hirmunult ja mürdunud. Ühes lähedane lärm ja laudsotsa juurest näib liikuvaid tunglaid ja kuulda hääli)
Ma ei oska enam midagi!

Pildi vaheriie

===

5.pilt
=====

81

Jälle vakuvanema talu suurtare esine.
On on nüüd jagatud valgusest ja varjudest. Kuupiste on juba tugev. Laua juurde peeri posti või puurüve külge kinnitatud paar tõrvikut. On on sedepuhku aga tühi.

TIIDRIK: (Tuleb koperdades vasakult)

Oi-oi-oi-oi hoidke minde,
Hoidke minde, kandke minde!
Ma olen kuri kakkumais...

(Komistab laua lähedal)

Juba tähtsiki jalust maha võtta. Imelik, et kui oled natuke nii jumalaannet saanud, siis see maa läheb nii kuradi suklikuks!

(Vaatab tühi laua poole, millel anumaid ja kenne)

Kas sa näed! Isandate laud jäänud päris ilma hooleks! X

Kui pole teisi, siis mine ka härra ja isand...

(Istub laua äärde, tombab kannu lähemale)

Nüüd on härg heinamisel ja keegi ei märka tulla ära ajamal. Mis siis nüüd maud, kui....

(Joob)

MARE: (Tuleb teiste tütarlaste saatel rutates tare otsast)
Mina ei või vaadata! Minu süda ei võta...

TUTARLAPS: Hirmus! Puha verine! Tee, kes seda küll tegi!

MARE: Küll see ka teada tuleb! Küll see juba välja päritakse!
(Märkab Tiidrikut. Ehmuib)
Kes siin on?

TIIDRIK: Ei siin oke kedagi.

TAAVI: (Tuleb aegamisi maja otsast. Kuuleb Tiidriku häält)
Mis sa siin teed?

TIIDRIK: Mis ma siin pimehäämaras teen! Niisama!... Nägin,
toidulaud ilma hooleks. Tuleb loom või inimene...
Hakkasin siis valvama!

TAAVI: Inimesed aeti puha kokku. Sa pole kuulnud?

TIIDRIK: Mind pole keegi kokku ajanud! Mis lokulöömine see ^{on} ~~on~~
siis? Ma kuulsin, ~~et~~ jah, ^{siis} kisa... aga seda oli nüüd
~~see~~ ohtuläbi igas paigas.

TAAVI: Nüüd on see kisa, et inimene on tapetud! Foogti
sulane!

MARE: Nii ära pussitatud! Looma ka ei tapeta niimoodi...
(Läheb ära tупpa)

TUTARLAPS: Ma ei võinud mitte vaadatagi... Tee, mis nad nüüd
temaga teevad?
(Ruttas tagasi, kust tuli)

TAAVI: (Ärevalt ja nõudvalt)
Kus sa olid siis?

TIIDRIK: Niisama mõttsin ~~õnneseluseid~~ õnnesedu ja põõsaeluseid..
Mina ei tea üht-hingestki! Pole näinud, pole kuul-
nud! Aga Need on ka niisugused mehed, et ise otsivad..
^{aga}

TAAVI: Nüüd hakatakse otsima tegijat!

TIIDRIK: Noh, minu pooldest...
(Heidab käega. Siis meenub midagi) ^{hark}
Üks käis meie kannul ning küsis keretüübi Üks nii-
sugune pikk! Vägisi pakkus end kätte, et me oleme
ta tüdruku metsa kihutanud... Mina katsusin tulema,
aga Leemet....

TAAVI: Leemet?

TIIDRIK: Leemet ka, jah! Me olime lauda taga!...

TAAVI: Te olite.... lauda taga?

TIIDRIK: Jah. Läksin sinna oma kannuga, äkki... Leemet!

TAAVI: Ära sest räägi! Kuuled! Mitte üks sõna! Olgu sa
saa surnud!...

TIIDRIK: Kui peremees käsib, siis... surnud! Muud kui söögi
ja joogi jaoks veel praotan vähe...

TAAVI: Sa jäta nüüd oma nali! Siin kõnnib surm õues. Uks on läinud, ja õnnetus ei tule ilmeski üksi... Mina nägin seda meest. Nägin teda siin õues... Ja nägin muud ka! Ma... tahaks nüüd teada, kus Leemet on?

TIIDRIK: Leemet! Noh...
(Osutab majaootse poole, kust kuulub lähenevaid hääli)
Sinna jäi!...

TAAVI: Kui leiaksid ta üles!

TIIDRIK: Enne leidsin, aga nüüd....

TAAVI: Mine, otsi!

TIIDRIK: Ning mis ma talle ütlen, kui äkki leian!

TAAVI: Et tulgu siia, teiste hulks. Olgu siin, et kõik näevad! Et ükskoik mis - olgu siin! ...

TIIDRIK: Noh, et olgu siin!...
(Koperdab minema).

TAAVI: Kui ta üles leiaks! Ning kui ta...kuitta võiks julgesti tulla! Kui ma vähemalt teekski!...Taevast lasku see kerikas must mööda minna! Et seda poleks! Et seda poleks!...
(Maja nurga poolt lähenevad hääled)

MARE: (Tuleb välja trepilt)
Toovad ta siia või?

TAAVI: (Ei vasta, vaid surub end ärevalt eemale)

TOOMAS: (Tuleb kõige ees. Talle järgnevad foogt, paar sulast, mõned talumehed ja tüdrukud, paari torviku saatel)
Penge ta siia! Siia! Näe, siin on valgem...

FOOGT: (Astub lävekivile)
Siia!

TOOMAS: (Rutakalt)
Jah, siia! Siia!...

FOOGT: Ja tuli ligemale!

TOOMAS: Tuli, jah, ligemale!....

FOOGT: Näete nüüd?

TOOMAS: Jah! Missugune hirmus õnnetus!

FOOGT: See pole õnnetus. See on inimese käega tehtud. Surnul on oma palk käes. Oli mul see mees usin üle oia hüppama ja jõudis suuga ja jalgedega liig palja sinna, kuhu pole vaja! Vaadake teised ja õppigu! Surm on patu palk! Koer, kes muidu ringi nuusib, ilma et ta oleks oma isanda käsu peal, on malskat väärt, ja see on saanud siin nii, et ei küsi teist!

- TAAVI: (Kuulab neid sõnu ja astub sammuvõrra lähemale, vaadates ikkagi veel murelikult seljataha ja mujale)
- FOOGT: Aga see, kes selle teo tegi ja minu sulase verd valas, ~~enam~~ sellel on oma palk veel saamata. Veri küsib verd, kurjas karistemist ja vägivalletöö tagasjemist. Ja ma teen seda nõnda, et ühelgi vakupeol ei touse enam kellegi käsi teise vastu ja et ka siis, kui maaisandaid endid pole lähedal, nende käri ja korrahirm võtaks igaühe värisema! Kes seda tegi?
- TOOMAS/ (Peale rasket vaikust)
Keegi ei tee!
- FOOGT: (valjemalt) Kes seda tegi?
- TOOMAS: Siin polnud enam palju rahvast! Oli juba lõpp! Kui nad...ehk vahest isekeskis!
- FOOGT: Kes seda tegi?
(Raske vaikus)
Pole tegijat! Aga ^{tehtu} tegu on siin - mehe ees! Hea küll! Las siis kostavad kolgepealt minu omad! Kes temaga viimati koos oli ja teda nägi!
- I SULANE: Ma olin hobuste juures. Ta läks minust mööda...
- FOOGT: Kuhu?
- I SULANE: Uks tüdruk lippas tal eest! Seesama, kes lauas ümardas. Selle järel ajas!
- FOOGT: Mis tüdruk see oli? Kelle tüdruk see oli? Selle kaudu saame ehk ka mehe kätte, kes omas meeletuses selle teo tegi!
- LEEMET: (Nihkub Tiidriku saatel lähemale)
- TAAVI: (Märkab teda. Äkilise haardega tõmbab ta Leemeti oma ligi)
Seise siin! Siin! ~~Et...seisid kogu aeg siin!~~
- FOOGT: Vakuvõnne! Sina pead oma rahvast tundma!
- TOOMAS: (Hädas olles)
Jah, küll! Aga kes siin veel olid! Tüdrukud...või neid üks! Peab järele küsima....
- II SULANE: (Tuleb rutates lähemale)
Issand! Me leidsime veel midagi!...
(Ulateb noa tulepaistesse)
- FOOGT: Noa! See on tapunuga! See on veel verine!
- II SULANE: See oli haganikus!
- FOOGT: Nüüd on veel puudu käsi, kelle käes see oli! Noa-
peel siin on märgid peal. Siis on keeveratud
ouemärk! Kelle märk see on?
(Keegi ei vasta, kui vaid Märe)

- MARE: See on Koltse märk. See on Koltse Ebe nuga!
- I SULANE: Jah, sel tüdrukul oli nuga vöö!l!
- FOOGT: Kas siis sel oli niisugune käsi! See peab olema kange tüdruk!
- MARE: See on niisugune!
- FOOGT: Aga siis olgu ka nii kange, et võtku oma teopalk vastu. Tooge ta siis ja siduge köitesse!
- TOOMAS: Kui see selle tegu on...Kui see sedasi...Ei teda ole enam siin näha!
- I SULANE: Kes niisugust teab, sel on siis juba jaled ka, et jouaks kaugemale!
- FOOGT: Mis kõned need on? Kas siis võib igaüks tappa ja teha veretööd, ning siis jooksega ennast päästa? Ei sita jaled? Peab endma pää! Olgu ta siis toodud!
- TOOMAS: Ta elab kaugel!
- FOOGT: Siis toodagu kaugelt!
- TOOMAS: Nüüd on öö!
- FOOGT: Olgu öö või päev! Kaks minn meest...Oma rahvas ajagu välja. (Hüüab) Sulased!
- I SULANE : Jah!
- FOOGT: Hobuste selga! Ei ta meie käest jookse. Ja terve vakus tuleb ajada ajukahiks! Mõrtsukas olgu mul siin! (Ta osutab lävekivile, heidab kurja pilgu üle rahva ja läheb ära tupps)
- MARE: (Ävab talle ukse ja jääb ise seisma trepikivile)
- I SULANE: Noh, siis...Lähme, vaatame, kas saame kessi kotti ajada!
- TOOMAS: Jah. Eks me...(Marele) Tütar! Sina ka läksid seda ütlema...
- MARE: See oli ju tõde! Tõde peab välja tulema...
- TOOMAS: Jah, aga see oli kuri tõde! Nüüd...kes siin veel on! Mehed ja...Kes siin ei ole! Me peame kõik minema tuda püüdma!
- LEEMET: (Tahab midagi öelda)
- TAAVI: (Rabab ta tagasi) Nüüd seise siin!
- TOOMAS: Näe, millega meid veel karistatakse! Näe, mis meile veel kaels tulid! Ja ühe tüdruku pärast!... (Rahvas hakkab liikuma. Tüdrukud hakkavad sosistama. Tõrvikud asuvad minema laiali)

Vaatuse lõpp

=====

Alm 43

K O L M A S V A A T U S

6.pilt.

Peretuba Ogandi talus.

Keskel, jämedas palkseinas asuv puusegareil uks, mille kõrval põisaken. Vasakul leelõugas, kus ripub koogu otsas pade. Koldeleukast eespool madal uks rehekembrisse. Lõukast tagapool lavats. Paremal pool peksudest kistlaudsdest perelaud, mille mõlemal pool rasked, vanad pingid. Lõua kohal seinas snumalaud ja sellest pisut kõrgemal lusika- ja noevarn. Põiki üle lae ulatub suitsunud paar, mille vahele torgetud tarbepuid. Põisakna all rautatud kirst. Selle lähedal järipakk. Teine samsugune on leelõuka ees. On pühapäev enne lõuna. Väljas soe sügisepäev, sest välisüks on irdkili, põisaken lahti.

TIIDRIK: (Lamab lavatsil, kasuk külje all)

TAAVI: (Läheb riidevarna juurde ja hakkab vammust selga ajama)

TIIDRIK: Jah, pühapäeval on sulase põli küll kergem...

TAAVI: Iga ühel oma koorem!

TIIDRIK: Jah, härjal oma, orjal oma, kuningal oma ning iga-ühel! Nää, nüüd ma ajan siia küljekili, peremees aga läheb taevapõldudele seemet viskama!...

TAAVI: Seda tehakse, millega hakkama saab! Sinul on magamine selgem, kui kirikutee!...

TIIDRIK: Ei enne jookse, kui kord viiakse...

LEEMET: (Tuleb väljast. Ta on kinnisem ja tõsisem)

TAAVI: Noh?

LEEMET: Ei. Ma ei tule!

TIIDRIK: (Ajab end lavatsil jolule ja ringutab)

TAAVI: Mina olen eespelaja, aga pere kardab kirikut!

TIIDRIK: (Läheb uksest välja)

LEEMET: (Istub koldejärile)

Seda teed on käidud ka. Mis ma sinna alati tulen!

Lusikavarn - sel kombel seina külge löödud puu, et nosd-lusikad saab pista sabapidi selle puu ja seina vahele.

TAAVI: Tuled, kuulad! Sead targemaks ka!

LEEMET: Igaüks peab oma peaga elama!

TAAVI: Kellel selles pääs midagi on!

LEEMET: Igal oma tarbeks! Ule ei jää aga lisse ka ei lähe otsima!

TAAVI: Peaksid üsna kiiresti hakkama otsima!

LEEMET: Mida?

TAAVI: (Paneb vammuse pöörad kinni ja tuleb Leemeti ette) Omale abilist, mis sinu kohane on! Tule kiriku juurde. Lähme tagasi tulles Ullalt läbi. Pead naise võtma. Pead Mare enne kui pärast siia tooma.

LEEMET: Ma ei taha kuuldagi!
(Tõuseb ja tekitab minna)

TAAVI: Seisa ja kuula! Igal asjal on kaks otse ja mu kannatusel ka. Mis see sedasi tähendab? Sina, Ogandi Leemet, lähed Koltserapaksusse ja ajad külge tüdrukule, keda setakse poole vakuse rahvaga taga ja keda otsitakse tervel maal!

LEEMET: Aga kätte pole veel saadud!

TAAVI: Mis pole veel, seda saadakse! Meie ei või jätta endale meesisandate viha. Ja meil pole vaja inimese vere valejaid!

LEEMET: Õige oli seda valada!

TAAVI: Suu peab oma iss ees! Mis sa jõlised! Või vaja! Puudus veel, et sina ei olnud see valeja...

LEEMET: Kiirem ja kindlam mees oleks seda teinud!

TAAVI: Ja kus see mees nüüd oleks?

LEEMET: Ma ei tea! Seal, kus tüdrukki!

TAAVI: Ja kus see on? Vergarajal ja padrikuis. Ning nii, kui ilmub päikese ette, on silmus keelas. Koltsele jõudsid, kaegile oleksid ka veel tehtnud! Aga sul on veel iss, kui sul omal pole silmi pees! See paha lugu juhtus veel õigel ajal, enne kui jõudsid kukkuda päriselt auku! Nüüd on sinu enda pärast ja rahva ees vaja näidata, et oled õige mees!

LEEMET: Tean ja näitan ka!

TAAVI: Mis sa näitad? Päev läheb päeva järele...

LEEMET: Kullap näed!

TAAVI: Kullap näen. Ja et ma rutemini näeksin, siis kui sinust ei ole tulijat, lähen ise tänu Ullale. Ma

olen sind sigitanud, olen sind kasvatanud ja jaksan sind ka vaole tommata, ära seda karda!...
(Astub kindlalt ukse poole ja lähkub majast)

LEEMET: (Seisab veidi talle järele vaadates. Siis läheb äkki laeka juurde, avab selle ka ja kummardub sellesse midagi seadma)
~~See ongi mul valmis! Korras! Ainult veel - minna!...~~
(Tõmbab leepaeri vahelt mööga, vaatab selle taha)

TIIDRIK: (Tuleb sisse)
Soo! Nüüd võib jälle tulla ³ (mägama) pataund...
(Näeb Leemetit mööga)
Tohoh! Mook väljas! Kas ... pulmamööga või kuidas?

LEEMET: Kõlbab ^{praegusel ajal} niisama ka puussle siduda!

TIIDRIK: Parem kui niisugused riistad on kodus! Näe, ammu juba keelati, et kiladele ja vakupidudele ei tohi mööku kaasa võtta! Oigus ka! Isegi pulmarongides on ühe möök kukkunud teise kuklasse ja pärast on üks lein igal pool! Näe, isegi ~~kaasata~~ noost on nüüd palju! Isegi tüdruku käest läheb teine taputeole! Aga kui niisugune riist eemel - siis on kindlam. Käpuga kisud ja karvustad - see kasvab kinni ja kaak ei küsi inimest omale...

LEEMET: Käpuga poleks seda koera kallalt hoidnud!

TIIDRIK: Ega poleks! Aga... muu kuri oleks jäänud tulemata!

LEEMET: Igaühel on kurjusele oma mõõt. Ebe mõõtis sedamööda, kuidas teine tuli küsima!

TIIDRIK: Mõõtis jah! Tüdruk selle poolest kas või üle meeste!
Aga... tüdrukute asi! Üks nutab, teine lööb! Õnnetas ka selles igati!...

LEEMET: Haa küll! Jäts nüüd see! Parem mine, nüha seda tahu-kivil...

TIIDRIK: (Võtab pakutud mööga)
Tshukivil?

LEEMET: Ja hästi teravaks!

TIIDRIK: Minu meelest... võiks sellegi taha tal maha käisata! Perem, kui tal pole lõiku! Siis võid teistele pähegi kopsata. Oled seenud oma viha ära lüüa ja teisel pole häda midagi!

LEEMET: Ma tean ise, missugune ta peab olema! ^{is tavaliselt} ^{siis peab ta murest vabanema}

TIIDRIK: Kui sa tead!... Selle ihumine pole raske...
(Läheb mööga välja)

LEEMET: (Läheb jälle laeka juurde ja avab selle)

ANNA: (Tuleb rehekambrist. Läheb hädaliselt pingi juurde)
Isa läks?

LEEMET: Läks!

ANNA: Sa ei läinud?

LEEMET: Ei.

ANNA: Oh-jah!

(Istub pingile)

Jah! Te ei saa enam ühele teele...

LEEMET: Ei!

ANNA: Ja-ah! Ei taha, jah! Et mu silmad seda näeksid! Aga pole antud... Mis sa sealt laekast otsid?

LEEMET: (Pöördub, vaatab ema poole. Kahtleb nagu, siis võtab äkki laekast paunkoti ja tuleb ema juurde, asetades koti lauale)
Seda otsisin. Ja see on mul korras ja käes!

ANNA: Teepeun!...

LEEMET: Jah. Teepeun!

ANNA: Mis sa sellega? Selle sedasi... täis panid?

LEEMET: (Istub teise pingi nurgale. Võtab ema laual oleva kae)
Ema! Sulle ütlen! Sa pead teadma! Ma lähen kauaks ja kaugemale!

ANNA: Kauaks ja kaugemale? Mis tee see nüüd äkki sul ees on?

LEEMET: Ma ei tea! Aga oma tahtmise järel hakkan seda mööda minema. Ebe järel!

ANNA: Selle?

LEEMET: Jah, Selle järel!
(Peale vaikset-rahutut vahet)
Ma mõtlesin sellest öösel. See oli meeles päeval!
Mida päev edasi, seda sügavamalt tõuseb see ette. Ju see peab siis õige olema!

ANNA: Kust sa seda nüüd enam?.. Otsiti! Tea, kuhu jooksis!

LEEMET: Tahtis jooksta kaugemale. Tahtis isegi üle mere! Ma ei julgenud jooksta keegi!

ANNA: Kust sa said siis, kui keegi ei tea, kui ta läks!

LEEMET: Ta hoidis minu käest kinni, enne kui läks! Mina lasksin ta käe lahti! Ja nüüd... nüüd lähen otsima!

ANNA: Lähed... Ning kui leiadki! Kuidas te siis?... Kus see paik on, kuhu sa sellega lähed?

LEEMET: Ma ei tea! Linnud lähevad ka paarikaupa! Nad ei küsi! Tõsi, neid saab otse ka, aga nad ikka lähevad. Ja minagi lähen!

TIIDRIK: (Tuleb väljast möõgaga)

Noh, sellega võts nүүд või seekarva!

LEEMET: See on hea! Pane siis!

TIIDRIK: Pauna kõrvale? Jah, siis tee sees? Jah, tee peale... Seal ta on teise mehe eest. Ikka pole nii ükski, tulgu siis vossast hunt või inimene. Mis käigud need nүүд siis tulemas on?

LEEMET: (Tõrjuvalt)

Häa küll! Aitäh! Mine... Ma kõnelen emaga!

TIIDRIK: Ma olen siit pilku lainud!...
(Läheb välja ja suleb vaikselts ukse)

LEEMET: See peab nii olema!

ANNA: Kes sa siis ei saa kuidagi teisiti?

LEEMET: Ei saa. Nii kui teda esimest korda nägin - kilsedel, selsamal kevadel, sest korrast jäi südamesse. Mis päev edasi, seda enam ma hakkasin talle mõtlema kuni... kuni ütlesin temalegi: sina oled sinuke, keda ma tahan!...

ANNA: Mis väge ta sind siis oma külge võttis, seda ei tea!

LEEMET: Ma ei usu, et on muud väge, kui see, mis lähed inimesest inimesesse ja südamest südamesse. Meie kaks oleme teineteisele loodud. Ja mis nүүд juhtus... see näitab veel, kui tubli ta on ja kuidas ta oma eest seisab! Kannatab nүүд! Aga ta teab, mille eest... ja mina kannatan! Aga sellepärast, et ma sel õhtul Ulla lauda taha lasksin ta käest lahti... See tuli nii äkki, et kogu maailm näis äkki teetu ja pime... Ma ei seenud nagu jalgu paigast. Ega osanud mõeldagi! Siis, hiljem... põletas see mu südant ja kuhu ka vasten, kuhugile ei taha vaadata ega midagi ei taha enam näha. Minu meelest on nagu päike kadunud! Ma ei taha elada pimedas! Ma lähen! (Touseb. Heideb teepauna selga)

ANNA: Siitpaigast... nүүдsama kohe?

LEEMET: Nүүдsama. See on juba mitu päeva valmis mu meeles, nүүд lähen teele!

ANNA: Isa pole koduski! ja kõneldasi, et sõda jälle onal.

LEEMET: Jah! Hiipalja ma varustan! Ma ei tea.. Ma raiun talle vastu, aga kui ta nii mu ette tuleb, siis ma ehk ei jaksa. Mul on nii kergem! Ma läks Ullale! Mõre pärast! See tüdruk on aga nүүд uss mu meelest!

ANNA: Tšad teisiti! Ei see ole sellepärast ussim kui teised.

LEEMET: Teme ütles: see on Koltse Ebe nuga!

ANNA: See oleks ikka ära selitatud!...

LEEMET: Aga tema ütles! Et ta ise ka näeks kord midagi niisugust!

ANNA: Ära soovi kurja! Teele minnes! ...

LEEMET: Las ta elab! Las kõik elavad! Aga - laske ka mind elada! Laske nii, nagu ma tahan! Teisiti ma ei saa!

ANNA: Ma ei hõia sind! Kuidas sa suurt inimest... Kui laps olid, polvil ja väike! Siis, jah... Siis mõtlesin, et kui ~~see~~=suureks see saab suureks, siis... Jah, silmad näevad ja mõtted mõõdavad paljugi - elu antakse aga teisiti!

LEEMET: (Võtab emal õla ümbert)
Pole viga, ema! Mul on süda kergem siit minnes, kui siis jättes...

ANNA: Oleks lapsi rohkem...
(Isuneb nutule)
Oleks neid surma ja elu, sõja ja rahu, maailma ja oma õue jaoks! Aga sina üks! Pole, mida enne surma veel vaadatagi! Aga kui sa süda sind sedasi ajab, siis... mine pealegi!

LEEMET: Ema! Ega ma kao!

ANNA: Kui sa ta leiad, siis... siis kaod! Aga... leia pealegi. Ja kui sa ei leia... Kui teda pole, siis...

LEEMET: Siis... ma ei tea! Ma pean otsima! Ma pean ta juurde minema, kui ta aga kusagilgi on! Ma olen hulksega olnud sinuga... Nüüd lähen otsima seda, kes mulle määratud! Linnud lähevad pesast, mehed mejast! Sina mõtle sellele, et küll ma kusagil ikka olen, kuigi alati ehk ei saa saata sõna, sest *siis ei ole sõnaga tege tunda pühad*.

ANNA: (Hoiab teda sasteks)
Kas sa saad sõnasid? Siis sa ei kao päriselt. Ja kui sa ei saada... Küll ma siis mõtlen, et... küll sa kusagil ikka oled!

LEEMET: Küll ma olen!
(Võtab ema mõlemad käed)
Ja ma nüüd lähen!
(Seisab pilgu. Siis võtab lauselt äkki mõõga ja läheb kiiresti välja)

ANNA: (Ta käed jäid õieli. Ta pilk saadab minejat)
Nüüd ta läks! Jamal on üle inimeste! Ole temaga...
(Neelab nuttu tagasi)

Pildi vaheriie

====

- 48 -

7. pilt

Nõupidamise tube määsanda lossis.
Paksus kivimüüris olevaist aknapiludest langeb valgusvihke
väheldasse ruumi, mille sisustuseks on vaid raske tammelaud
ja seina ääres sammugused pingid.

FOOGT: (Sammub rahutult mööda põrandat)

STIFTI ISAND: (Istub laua otsas. Ta kummutab parajasti
peekrit)

FOOGT: (Jäab põrnitsedes seisma)
Jäna see osked, aga head nõu sul ei ole!

ST.ISAND: Nõu siin ei ulata. Siin on abi vaja!

FOOGT: Abi! Abi! Ilus sõna, see abi! Aga kust kurat ma selle
abi nüüd välja võtan, kui kurat on kogu maa segi keet-
nud. Üks närin ühte ja teine teist, olguroots või
ordu. Ning vene tsaar oma koerakoonlastega tallab
kõiki valduseid!

ST.ISAND: Kui see kuredist on - kes temaga siis jaksab sar-
vi kokku panna!

FOOGT: (Virutab rusikaga lauale)
Ks kuredile saab vastu panna. Ma tahaks näha!...
Kui mul oleks mõnituhat head meest, kes nad võtak-
sid tal sarved peast! Aga mul ei ole!

ST.ISAND: Jah, aga ei ole! Näe, kuninglik hertsog ja piiskop
pidi Hapsalust jooksema, nii et jättis mentligi
maha. Rootslased ükskülliga laastasid siin ringi
ja meie ei saanud midagi! Isegi Ordufoogt Maasi-
linnas võis uriseda ja näidata hambaid. Teani
mööd on jäänud neil mail lühikeseks!

FOOGT: (Istub laua taha)
Häbi on oma silmadega veel üles vaadata! Häbi on süüa
ja hulgu, olgu ma neetud!
(Joob)

ST.ISAND: Hertsog on väljas nõupidamistel. Hea nõu on teine-
kord enam kui suur jõud. Siin maal on kõik sega-
mini nagu katlas ja kurat ise kihutab sellele ala-
ti veel tuld alla. Ahnus on igasüüel suurem kui
jõud! Üks tahab teise käest valduseid - kellega
se seal lepid! Näe, isegi poolakad maapiiridel,
et saada siit ka osa?

FOOGT: Neist ma saan aru. Nad tahavad maad. Maad ja saski.
Ja hoisavad endale, mis kellegil käes. Aga tead sa ka,
mis venelased teevad? Tapavad ja põletavad maa tüh-
jaks. Nii tühjaks, et ei kolba enam neile ega teistele.
Ja meie siin - me ei saa omavahel lepet, et talle
ühiselt vastu panna, sest...kui seda tehakse, jääks
ehk kõigile veel midagi, aga muidu...

ST.ISAND: Siis ta ei tule!

FOOGT: Enne ei tule, kui on siin! Kes teda mujelegi kutsumas käis! Aga seal ta on!

ST.ISAND: Jah, kes teisigi siis kutsumas käis, aga siin nad on! Ja siin me oleme! Me arvan, et... see on kindel loss! Ja hertsog oskab seda, mida ehk teised ei oska: ehk ta lebib kokku kõige tugevamega!...

FOOGT: Vene tsaariga?

ST.ISAND: Mõni on leppes kuradi endagagi ja - kasulikult.

FOOGT: Kui oleme orduga leppinud, et võitleme Vene vastu!

ST.ISAND: Täna leppisid hästi, homme võib leppida veel paremini!

FOOGT: Aga häbi sööb silmad peest! Kui niisugune lepe tehakse, ma ei jaks enam kondida kahel jalal. Minna ajama selle jalga mööda, kes sulle kõige rohkem kurja on teinud! Ei, kurat teda söögu! Parema on omal mehel kokku võtta! Lossi varusid vedada! Lisaks palgasõdureid, Ja kuningas ise peaks Tšernist ka abi saama, sest lõpuks on see tema maa, mida me siin küünate ja hammastega püüame oma käes hoida!...

ST.ISAND: (Tõuseb)

Näha, et kuningal on muudki teha! Või on ta käed ka lühikesed. Me peame ise endi eludele mõtlema!...

FOOGT: Me ootame veel täna Tšernist laevu. Ma arvan, et...
(Vasakul ukse juures kisa ja hääli)
Mis lärm see seal nüüd on?

MAAKIRJUTAJA: Isand!...

FOOGT: (Tõuseb laua tagant)
Noh?

MAAKIRJUTAJA : Ma tulin sadamast! ...

FOOGT: Ära vatra, kust sa tulid, vaid kõnele asja!

MAAKIRJUTAJA: Asi on niimoodi, et me tebasime väljs minevalt laevalt ühe mehe!

FOOGT: Mis mehe?

MAAKIRJUTAJA: Jah, kes teeb! Ühe kahtlase mehe!

ST.ISAND: Näed sa! Kullap üks vene või rootsi haisuvedaja!

FOOGT: Seda me näeme! Kus see lind on?

MAAKIRJUTAJA: Siin ta on!
(Osutab ukse poole)

FOOGT: Tooge ette!

MAAKIRJUTAJA: (Ruttab ukse juurde)
Tooge ette! Siia!...

LEEMET: (Tuleb kahest sõjamehest saadetuna sisse)

FOOGT: (Vastleb teda pilgu)

Tooge ta ligemale!

(Mäskkirjutajale)

Ja sina võta oma märgarasmad! Kui tal midagi tunnistada on...

MAAKIRJUTAJA: (Istub esipoole laua läh otsa)

LEEMET: Mul ei ole midagi tunnistada!

FOOGT: Vait! Või ei ole? Enne kui saun/evad, juba mulle valetames.

TS.ISAND: Seda niisugused oskavad!

(Istub tagasi laua otsa).

FOOGT: Mitte minu ees! Seda ma vannun!

ST.ISAND: Ja veel parem kui viiks ta kohtukambrisse ning kõrvetaks teda natuke giit-sealt - see parandab mõnegi meelt ja toob töö keelele! Timuka ora toob sõnad kurgust välja!

LEEMET: Mul pole midagi kurgus hoida! Olen õige mees.

FOOGT: Seda me kuuleme, aga kas see ka tõsi on, seda saame ka teada!

(Mäskkirjutaja poole)

Kust te te saite?

MAAKIRJUTAJA: Ma läksin Teeni laevu ootama. Aga tema, see mees....tema oli lipsanud viinalähkriga Pärnu laeva ja jootis laevamehi, et aga pääseks üle ja rutemini minema!

FOOGT: (Leemetile)

On see tõsi?

LEEMET: Jah. Tahtsin Pärnu minna!

FOOGT: Mis sa sinna nii väga tahtsid? Ja nii ruttu ja kellegi teadmata.

LEEMET: Mul ei olnud enam sega. Laev oli minemas...

FOOGT: Ma küsisin: mis sa sinna otsisid? Mis sul Pärnus asja on?

LEEMET: (Vaikib)

FOOGT: Kas saad sa lahti või?

ST.ISAND: Kull ta kohtukambris kõneleks!

FOOGT: Kas sa ei oska öelda piinata, mis sul öelda on!

LEEMET: Ma otsin kedagi.

ST. ISAND: Teist koera, teada. Suuremat, kui sa ise oled, mis?

LEEMET: Ma otsin uht tüdrukut!

FOOGT: Tüdrukut?

ST. ISAND: Hehe! Rumaluke alles! Valetada ka ei oska! Või puges viimaseks pilgul laevale ja jootis meha viinaga, et minna Pärnu otsima tüdrukut!

LEEMET: Jah.

FOOGT: Missugust tüdrukut?

LEEMET: Ebe! Oma pruuti!

ST. ISAND: He-he-heh! Või pruuti! Õige see sul eestjooksja! Aga...ee...kas see pruut on sul rootslane või vene-lane?

FOOGT: Tunne hirmu, mees ja jäta vahe! Kelle laulu sa laulad - vene või rootsi oma? Kelle raha eest sa valetad? Kelle käsu peale sa siin ringi hiilid? Olgu kohe öeldud!

LEEMET: Ma juba ütlesin ja üle töö ma ei saa! Ma otsin seda, kes on kadunud! Tüdrukut, kes...keda ma ei saa jätta!

FOOGT: Kõigepealt ütle, kes sa oled?

LEEMET: Adratselamehe ja kiriku eespaluja poeg Ogandilt, Torgu vakusest!

ST. ISAND: Pole viga. Juba hakkab valetama libedamalt!

FOOGT: Seda saab järele kuulata ja siis...kui sa sealt ei ole, kaotad kaela nagu iga valelik ja salakuhi!

LEEMET: Ma pole kellegile teinud kurja ega teegi. Ma pole sõnagi valetanud ega valetagi. Kuid selle eest kaotab kaela, siis poleks enam inimese mees peal!

FOOGT: Haa küll! Kui sa oled kord meil käes, siis jääb ka tõde meie kätte, keeruta sa end kuidas tahad. Ja nüüd: mis tüdruk see oli, keda sa ütlesid end otsivat?

LEEMET: (Vaikib)

FOOGT: Kas saab sõna või ei saa!

ST. ISAND: Ega piinakambrita saa!

LEEMET: See oli tagaetatav tüdruk. Teie oma käsu peale!

FOOGT: Mis sa nüüd seal sonid? Missuguse käsu peale!

LEEMET: Ta tappis paar talvet tagasi vakupeol sinu palgasulase ja siis ta põgenes! Ning mina...ma otsin teda taga! Kõigilt teedelt ja küladest ja metsadest, aga pole veel leidnud...

ST.ISAND: Nää, mis lood välja mõtleb!

FOOQT: (Mõteldes)
Niisugune lugu oli olemas!

MAAKIRJUTAJA: Jah, oli olemas jah! Noaga! Seal, vakusepeol!
Jah. Niisugune lugu juhtus!

FOOQT: See aga ei ütle veel, mis mees sina oled! Mõnigi võib mõnegi tõesti sündinud loo omale kilbiks üle tommata, aga see ä ole elati veel tõde ise. Tead, mis aeg praegu on! Kui sul julgus oli sel ajal ringi ronida, siis peab sul olema julgust ka nüüd kannatada! Me pesme sind natuke rohkem küsima...

LEEMET: Kirjutaja-isand peaks mind tundma! Ja...võib olla et ka sulased!
(Osutab teisele sulasele, habemikule oma kõrval)
See mees oli ka seal! Ta tõi vakuvanema ette nos -

I SULANE: Nos! Jah, malle tuleb meelde! Tõin küll!

LEEMET: Ja kirjutaja-isand peaks mäletama...

MAAKIRJUTAJA: Mina ei mäleta midagi? Kus mina tean! Sein sind laevast kätte nagu verest! Muud ma ei tea!..

LEEMET: Ma olin ebiks vakuseendameäd lugemas! Ma olin seal...kui hanid lahti pääsesid ja...

FOOQT: Hanid? Seda ma mäletan!..

MAAKIRJUTAJA: (Tõuseb, läheb otse Leemeti ette)
Kui ma lähemalt vaatan....ja kui ma meelde tuletan, siis...võib küll olla, et...Sedamoodi meest ma nüüd nagu mäletan. Hanesid ajas taga. Jah! He-he! Tuleb meelde! -
(Istub tagasi oma kohale)

FOOQT: Ma usun, et ...see on nii. Sest niipalju tõtt ei oska endale ükski valetaja varjuks seada! Sealt sa siis oled. Ja otsid tüdrukut, kes pogenes veresüü eest?

LEEMET: Otsin. Ja ma ei leia!

ST.ISAND: Ja Pärnust, arvseid sa, et leia?

LEEMET: Ma küsisin igalt poolt ja küsisin ka sadamast. Ma kuulsin siis, et minevat nädalal on üks noor tüdruk nimega Ebe läinud sinnapoole. Mul polnud enam sega...laevamehed küsisid viina ja ma jooksin seda tooma. Ning siis...siis köideti mind kinni ja toodi juba siis!

FOOQT: Hee, et siis! Mõnes teises paigas oleks sul võetud pea enne otsast, kui sa oma loo oleksid selgeks saanud. Niimoodi sa siis käid! Ja tahad veel käia?

LEEMET: Ma pole teda veel leidnud!

FOOGT: Kui on veel leids! Praegu kaovad inimesed rutemini kui lehed puust! Ja rumel on sul niimoodi käis ja küsida! Üks tüdruk! Ja ometi on terve maa praegu häda!

LEEMET: Isandatele nende maa, mulle see, keda ma otsin!

FOOGT: Põleb isandate maa ja tapetakse isandate rahvas, olete ka teie surnud. Votke tal kõis kaelast! Ja käed lahti! Noh, nüüd sa oled jälle vaba!

ST.ISAND: Ei mina laseks veel! Nüüd ta on jälle Pärnu minev maa! Ja kui üle vee, tee mis karva mees ta siis on.

FOOGT: Üle vee ma sind ei lase! Igaüks olgu oma maal!

MAAKIRJUTAJA: Ja see Ebe... See tüdruk... Heh! Ja see oli Sööreni tütar! Toomkapiitlist! Selle tütar läks teisel nädalal! Sel oli Ebe nimeks!

ST.ISAND: Kuule, see läks jah! Tüdruk, nagu tulesäde! Jah... Ebe nimeks jah! He-heh! Või seda pidasid omaks! Suured jäljed sa mõtled olevat oma metsalinnul!

LEEMET: Ma ei tea! Mul ei olnud aega küsida! Ma ei tea!... Ma olen nii palju käindu valesti, aga ma ikka usun, et ükskord lähen õieti!

FOOGT: Ning kui leidski - ta on veresüü all!

LEEMET: Ta kaitses oma au. Ja kui maal on õigus kaitseda oma piire, meestel oma vabadust ja varandust ja siis sealgi tohiks leida kusagilt armu, kui tüdruk on tera käes kaitsnud oma au!

FOOGT: Kes tapab, seda tapetakse. See on seadus. Ainult vaenlase tapmine on teisiti. See on suks ja selle kannul käib teau. Ja kui ma sind vaatan: noor, tugev, igati mees, kel mook pausel ja kes oskab ehk seda kaugutatagi - see nüüd kõnnib tüdruku järel, kuigi monigi rüütel kadetseks sind selle eest! Aga ikkagi - nüüd on parem võtta mook kätte ja vaadata, et maa jääks terveks. Kui see jääb, siis on igaühel aega otsida seda keda ta tahab. Sinult saaks lossiväkke palgasulane. Mis sa selle peale kostad?

ST.ISAND: Jah, kas kaask või palgasulase leibi! Kerge vahet teha!

FOOGT: Vead koera vägisi metsa, tust ei ole seal abi. Nii ei teha sinagi siin hirmuga midagi. Ma sinult kutsum sinna, kus mehe koht on. Ja siis... Sa tunned meid ja rahu ja kõiki ametkondi ja vakerid?

LEEMET: Tunnan.

FOOGT: Meil tulevad nüüd lossis pikemad nõupidamised ja ootame, et kapiitlile ja stift ja läänimehed ja vassallid, kuid ka vaksed ja talumehed teeved, mis nende kohus on! Siin tuleb korraldamist ja ringisõitmist. Niisugust meest oleks mul siis vaja. Saad palka ja leiba ja... saad ka ringi sõita, niipalju

kui vaja.

LEEMET: Kui ma seda saan, siis...

FOOGT: Siis pes aga meeles, et teenid meesärrat ja kaitsed seda lossi, kuningavaldust ja maad siin! Ja mis sa peale selle näed või kuuled, see on sulle palgalisaks. Võib olla, et minu teenistuses on sul enam õnne, kui omal käel, kus võid jälle kukkuda silmusesse! Ja Pärnast pole nüüd sul midagi otsida!

LEEMET: Ma võin jääda kui isand tahab!

FOOGT: Isandal on mehi vaja. Miks ta siis ei taha. Kuid ma olen selge sõnaga ja vali isand. Minu ees ära hakka vigurdama. Minu tase, kuid ka minu keristus leiab sind kaugele, kui hakkad kõverdama!

LEEMET: Mul ei ole midagi kõverdada! Ainult...

FOOGT: Noh? Juba küllalt kõneldud! Mis siis veel?

LEEMET: Kui ma teenin hästi ja ...kui ma siis ta leiab...

ST.ISAND: Heh-heh! Ei lase meelest! Vise nagu keegi oma mõtte küljes...

FOOGT: See ei võta mehest maha. Jäh, kui sa ta leiad, siis tule mu ette ja küsi mu käest! Me ütlen: kuidas teed nonda palk. See käib igaühe kohta. Teeni enne, siis tule ja küsi!

LEEMET: Teenin!

FOOGT: Jäägu nii! Ja nüüd - viige uus mees endi sekka! Pärast jagan korrektsusid...
(Leemet läheb koos sõjassulastega välja)
Üks mees jälle lisaks!

ST.ISAND: Vähe jõuab neid niimoodi nurga ääri mööda korjates kokku ajada! Kss vaenlane peaks ootama, kuni neid küll saab!

FOOGT: Paremini kui ei ühtegi! Teenist ei tule ju, laeva! Me saame meesrahva seast mehi jalule ajama! Ja palju muudki mis tuleb teha!
(Võtab peekri ja joob)
Me saame nüüdsest peale ikka rohkem muret ja vähem und, ja millegi see kõik lõpeb, seda teab Jumal!

ST.ISAND: Ja, seda ta teab, aga...ta ei ütle!

FOOGT: Seni teeme, aga mis jaksame!
(Kirjutajale)
Noh, siin! Ka jalule!

Mäkirjutaja: (Tõuseb äkki)

FOOGT: (Kaulatab ukse poole)
Mis seal jälle on?

I SULANE: Isand! Käskjalg!

FOOGT: Missugune? Kust poolt?

II SULANE: Tali kihutades! Et venelane on maal... Põletab...

FOOGT: Põletab! Juba käes!

(Istub murelikult. Teised kaks seisavad nõutult laua otsas)

Seda see kurja sõnime tooja siia!

Pildi vaheriis

===

~~2.~~ pilt
=====

Ogandi talu õu (Wagu 2.pildis)

TAAVI: (Tuleb rehetos uksest ja kannab sulase abil laegast vankrile)

TIIDRIK : Oota!...Käed pääsevad lahti! Raske! ...

TAAVI: Puhkame!

(Asetuvad kiratu maha. Istuvad ise sellele)

Kui oleks aega, puhkaks kauemini, aga kes seda teab!...

TIIDRIK: Mis seal teads! Juba õõsel tulekumad paistsid. Metsa olevat tulnud pagurshvest! Juba mitu vikat ja valda tehtud tuhaks. Tead kui palju rahvast tapetud. Laastatakse nüüd neid paiku surma ja tulega!...

TAAVI: Jah, surma ja tulega! Enne käis kaugelelt kõnu, et tapp lahti, aga pole siia jõutud! Nüüd siia!...

TIIDRIK: Katk ja sõda - ega need jäta kedagi vahele!

TAAVI: Need ei jäta! Aga siin mail käivad nad liig üksteise kannul. Mis rohi tõuseb, see surmavikat võtab. Mis jõud eluks ehitada, see talletakse üle! Jumal on oma palge ära pöörenud!...

TIIDRIK: Jumal pole oma sõna veel ütelnud! Ta annab tormi ja rahu...

TAAVI: Kui on veel silmi, mis seda näevad! Kes hakkame jälle?

TIIDRIK: (Ajab end selja taga nägisedes vaevu jalule)

Tahtmise poolest hakkaks aga ...vanaks jäänud! Nüüd oleks sul poega vaja, kes aitaks ja tõstaks!

(Tõstavad kiratu vankrile)

TAAVI: Mis sest kõnelda, mida pole!

TIIDRIK: Pole jah, aga...tuleb meelde!

TAAVI: (Saxi Seäisab vankrile seatud kirstu juures)
Kuhu see meelest! Oleks neid raskem veel rohkem!
Aga see oli ja läks! Ning nüüd...kas ehem hingab
Jumala õhku voi on mullas. Sõna-märki pole saanud.

TIIDRIK: Kuni pole ise teda surnult näinud, seni peab ikka
uskuma! *kunni (või) juure*

TAAVI: Uskuma peab, aga...raske on! Kus ta siis? Läks ja
kadus! Kuri aeg on väljas. Teed surma täis. Kus
see paik on, kus ta on? Kui seda mõtlen, siis...
jätaks selle vara metsa vedamise ja jätaks kõik.
Kus surm seal muld, sest misjooks ma seda metsa
veen kui pole seda, kelle jaoks!

TIIDRIK: Kas või metsa jaoks! Ei, sellele vene röövli
kürielaiale ka ei jätta! Las leiavad teised, kui endal
voetakse hing seest! Las jääb metsa valvata, kui
pole teisi! Jäh, majad veaks ka seest, kui jaksaks!
Aga...ei jaks!

TAAVI: Kui jaksaks, siis teeks mõndagi!...
(Väljast kuulduv hääli)
Kuule! Mis see on?

TIIDRIK: See? (Kuulatsab)

TAAVI: (Kuulatsab)
Kas pole jube?

TIIDRIK: Jookse! Sa jaksad!

TAAVI: Ei. Ei ma niimoodi! Anna toas asemel! Kõik taluvara!..
Kõik! Ei ma niimoodi!...Et oleks kirveski käes!...
(Võtab seinspuust kirve, läheb keset õue. Jõuab
astuda paar sammu värava poole)

LEEMET: (Tuleb sõjasulase rõivais väravasse. Ta on paljas-
pää ja sasisjuuksi, kuid hoos ja terve. Talle järg-
neb üks lossisulaseist ja Arni Olav. Ta petub
pilguks, silm haerab õuet)
Isa! Isa!
(Tuleb rutates ja laialikäsi isa poole)

TAAVI: (Ei pääse paigast)

LEEMET: (Tuleb ta juurde ja raputab teda õlgadest, kui ei
usuks ta enne, kui on oma isa käega katsunud)
Elad! Terve! Ja külad ja talu! Elate veel!

TAAVI: Leemet! Poeg!
(Tahab tõsta kätt poja poole. See aga lähneb sil-
mile pühkima pisarat. Ta kordab tassakesi)
Sina, poeg!

LEEMET: Mina!

TIIDRIK: (Tuleb pisut lähemale) *Lõpuks*
Ole terve tulemast! Kurjal ajal!...Mõtlesime, et
juba vaenuvägi siin! Aga näe - Teie! Oma!

Olav: Aga need teisedki kaugel ole! Tulevad oma tulejärjega

edasi!

TAAVI: Noh, tulgu nad nüüd! Põletagu hoonedki! Nüüd....
Ajame loomad metsa! Kenname vara ära!

TIIDRIK: Teiste majad on juba pooliti tühjad! Paha viidud!
Inimesed ootavad veel nagu linnud, et aga pääseda
kohe lendu. Näe, meiegi olime minemas!

LEEMET: Kui me kõik jookseme, siis teeme vaenlasele tee
kergeks!

Maar *taqanishne*
II SULANE: Me ja katsusime vastuhakku! Mis sest tuli! Löödi
nagu verblased laiali. Kes mäss, kes mullas. Mõni
pääses, nagu meie Leemetiga! Igauks jookseb nüüd
omal käel.

LEEMET: Aga siit mitte enam!

OLAV: Meie majasid põletada ei lase! Ei majasid ega rahvast
tapps!

SÕJASULANE: Ega keegi taha oma kaela neile kätte anda, aga...

LEEMET: Kui kõik ees jooksevad, siis on arugi koeral hää
hammustada!

SÕJASULANE: Tunneme seda koera! Sel on hirmsad hambad!

LEEMET: Siis neid oli suur hulk! Nüüd nad on teedel laiali
nagu peremehed oma laudades tapupäeval. Aga veel
pole nad peremehed! Veel pole maa surnud!

TAAVI: Kui mehärred ja foogtid oma vägedega ei jaksa neid
hoida, mis...kes neid siis?...

LEEMET: Meie!

TAAVI: Meie jookseme varjule! Metsad on ennegi seda rahvast
varjunud!...

LEEMET: Te võite loomad toimetada varjule! Loomad ja vara!
Aga ise!...Ise lähme neile vastu! *X* *havitse vastu*

TIIDRIK: Kui jaksaks!...

LEEMET: Kes ei jaksa hammustada lagedal, see hiilib võsa
mööda. Siin on metsased rajad ja varjulised külad!
Me ajame rahva kokku! Me tulime selle käsuga küla-
dest läbi ja me saadame sõna edasigi! Rahu me teed
kinni. Langetame puud risti-rästi üle! Laome kivi-
sied ette! Hiilime nende öölaagrisse ja saadame
otseteed põrgu, kes ette jääb!

SÕJASULANE: Kui oleks, et saaks. Aga millega?
(Istub väsinult aie häärde)

LEEMET: Vikatite, kirveste, mõõkadega - mis keelegil on!
Ja kui neid hakkab õõseti surema, siis nad pole
enam nii julged. Ja kes pole enam julge, see ei
lähe edasi! ...Küllalt kaugele on nad tulnud oma tale-

rajaga! Kes me neid jaksame kinni hoida, seda ei tea, aga oleme mehed ja teeme, mis meie kohus on! Oma koduvärvate ees peame olema mehed!

TIIDRIK: Õige sõna! Kui mina oleks noorem!...

TAAVI: (Ajab end sirgu)
Ma jaksan veel küll... ~~nutuko!~~

LEEMET: ~~Ütleb tõtt, isa!~~ Me jaksame kõik üsna palju, kui aga on julgust ja tahtmist.

OLAV: Kui nüüd seda ei ole, siis pärast ärgu nutetagu! Metsa, ma ütlen, aga mõõksedega! Ja teede äärde! Saame siis näha!...

LEEMET: ~~Saame siis näha!~~ Tiidrik!

TIIDRIK: (Valmilt ettepoole)
Jah!

LEEMET: Kes meie vana sarv on alles?

TIIDRIK: Küll see on!

LEEMET: Me puhusime seda killade jaoks ja külas. Vanasti oli see sõjasarv! Too see!... Ehk mõni kuuleb ja tuleb! Ja kes lähemal, neile saadame sõna! Suust suhu, majast majasse! Rahvas peab ise seisma enda eest!...

TIIDRIK: (Ruttab majja)

TAAVI: Kui Jamel tahab!

LEEMET: Ta tahab, kui me ise seda tahame! Aga enne kui siit jälle läheme... kes
(Häält tasandades ja nagu kartes) ^{Kas} ^{alles} on... ~~ka veel~~ ell?

TAAVI: On, aga jalule enam ei saa. Ei tahtnud silmi enne kinni panna, kui... Ikka ootas! Näe, ei oodanud tühja! Just nagu teedisi!...

LEEMET: Ma lähen vastan! (Läheb tappa)

KULAMEES: (Tuleb väravasse)
Näha jah, ikka omad! Siis ikka tõsi, et kästi rahvast kokku tulla?

OLAV: Kästi kokku tulla!

KULAMEES: Eks ta ole parem, kui nõu pidada... Nüüd igaüks jookseb omapeda! Metsas oleks ka seltsim... ja julgem!

OLAV: Jah, aga ei kutsuta põgenema, vaid vaenlast mäterdamat

KULAMEES: Mäterdama!?

OLAV: Surm sarma eest, hoop hoobi vastu!

KULAMEES: Õeldi, et ei julge enam teele minnagi!

OLAV: Siis lähme metsa. Aga metsast hammustame!

TIIDRIK: (Tuleb sarvega)

TAAVI: (Kõhmas selle kätte)
Anna siis!
(Ta läheb väravast välja).

TOOMAS: (Tuleb väravas talle vastu)
Sa oled veel siin? Jah, ma nägin hobuseid värava taga!
Olime metsapiirides, et...kui äkki tulevad! Nägin nagu
Olavi moodi!...
Näe, oledgi siin!

OLAV: Olen siin!

TAAVI: (Läheb sarvega eemale)

LEEMET: (Tuleb lõbusalt toast)
Ke mina olen siin!

TOOMAS: Näe! Või surnud on üles tõusnud!

OLAV: Kuri ilm ajas kodusse!

LEEMET: Ajas kodusse! Ja nüüd, mehed! Kätte, mis kellegil on!

SOJASULANE: (Tõuseb ja seob mõõgasidet. Kuuldub sarvehääli)
Noh, lähme siis kõrvetama!

TOOMAS: Teil on midagi ...isemoodi asja veel ees?

LEEMET: Jah. Tsaari koerad teevad muidu liig palju paha!

OLAV: Hakkame neid tassapisi nüpeldama!

TOOMAS: Mis väega! Kes seda jaksab?

LEEMET: Rahvas ise! Rahvas, niipalju kui teda on!

TOOMAS: Pool maad juba tules, teine pool metsas! Ma veel tänas
saatsin küsu, et...päästku end iguüks!

LEEMET: Siis saada uus käsk, et iguüks tulgu Suureristi juurde
metsa ja võtku mni tapariist kaasa.
Seal peame nõu. Seal jagame!

TOOMAS: Nojah! Siis...seda peab kohe tegema!
(Astub värava poole)

LEEMET: Kohe!

OLAV: Kohe!

TAAVI: (Tuleb rätates õuele)
Inimesed tulevad metsapiirid sse. Tulevad siia poole.

LEEMET: Lähme neile vastu!

TIIDRIK: Siis peaks midagi ka kohe kätte otsima! Tee...kas...

võtta taur või vikat?

TAAVI: Sina jää siis! Loomad ja ...Anna toas! Kustumas!
Keegi peab siin olema! Sina ole siin...minu eest!
(Läheb Leemeti juurde)
Lähme siis! (Lähevad)

TIIDRIK: ((Toomale, kes seisab keset õuet)
Vanem jääb teistest maha!

TOOMAS: Mul on kodus veel klaarimist! Teised jää metsa
äärde, talu sinu taha...Ma pean minema...kõnelema.
(Läheb)

TIIDRIK: (Läheb ta järele väravasse)
Jookseb oma vara juurde! Vara saab jälle, kui on
eluga! Aga niisugust asja, et...rahvas edasi läheb
ja julgeb...
(Pöörduv ja tuleb keset õuet, vaatab värava poole)
Nüüd tahaks veel korra tugev ja teiste seas olla!
Aga ma pean olema siin!

*näha
nõuab*
Besriie sulgub pilguks. Kui see tass avaneb, tuleb
Tiidrek tarest ja talutab Annat muldpingile istuma)

ANNA: Tass on nii kinnine! Siit näeb!...

TIIDREK: Väravani näeb!

ANNA: Näeb teevast ja näeb teele! Ja kuulab ka, kui tu-
levad!

TIIDREK: Parem, kui jäävad kauemaks! Siis on selge, et
jääme meie ja jäävad majad!

ANNA: Kõhjutuled pole tulnud lähemale!

TIIDREK: Kaugemelt kumssid sel ööl! Jah, justkui kauge-
malt! Ehk on nende moot täis! *istub*

ANNA: Ehk on! Ma pole öölgi silma kinni saanud! Süda oli
põlvet täis, et teevast saaks! Või ma...või ma nüüd
sammu olen enam morganud! Niisugune tunne oli, et kui
ma nüüd jään magama, siis juhtub Leemetiga midagi. Ma
justkui pidin ikka valvama! Olema oma mõtetega ta
kõrval. Ja nüüd ootan...värava pool!

TIIDREK: Ootan minagi!
(Vaatab värava poole)
~~Vaatan ja ootan!~~

EBE: (Tuleb ärevkõrtlikult, kuid ometigi rutates väravasse)

TIIDREK: (Nagu ehmudes) Näe!

ANNA: Mu silm ei seleta!...Kes see seal on?

EBE: Kadunud lapsed tulevad koju! *2 püsti*
(Astub paar sammu värava poole)

ANNA: See oled ju sina, Koltse Ebe?

EBE: (Tuleb lähemale)
Mina!

ANNA: (Püüab end ajada jalule)

EBE: (Kuna Tiidrek seisab imestunult, märkab Ebe Anna pingutusi ja ruttab ta juurde, pidades hoolitsedes)
On sul...abi vaja?

ANNA: Abi? Aitäh! Jah, küll siis õuele oleks olnud vaja abi, aga ...ei lubatud! Nüüd, lõpuks!...Sina! Sina! tõid mu poja tagasi koju?

EBE: Ei. Ma ei toonud! Ma ...kuulsin, et...Niisugune kõmu tuli metsa, et ta on kogunud rahvast, et panna metsa- teedel vastul! Siis ma tulin!...

TIIDREK: Kas kaugelt / kusagilt? Kas kurja ohu eest kojupoole?

EBE: Ma olin kogu aeg kodus!

ANNA: Olid kodus?

EBE: Esmalt jooksin metsadesse. Siis...talve...tulin ot- sima toosooja. Isa varjas mind. Olin nagu surnud ja ometi elasid!

ANNA: Ja Leemet käis sind otsimas. Kaus ja kaugelt!

EBE: Ma kuulsin. Siis kui tulin tagasi koduvarju. Aga ta oli siis juba ammu ära ja ma ei oskanud kusagile min- na. Ootasid! See oli pikk aeg!

ANNA: See oli pikk aeg!

TIIDREK: Pikk küll, aga lõpp võib tulla veel hea!

ANNA: Kui me ainult pääseme! Kui nad tulevad tervelt tagasi!

TIIDREK: Kui tuli kaugelt, tuleb ka lähedalt! Kui ta nüüd teaks, kes siin õues on!

ANNA: Kui saaks talle öelda! Siis ta tuleks!...

EBE: Ei! Mitte!
(Kui teised on talle imestades otse vaadanud, seletab)
Kes siis sinna jääb? Ta on seal meie kõigi eest! Ma tulin ainult vastama!...Ma ei saanud teisiti!

ANNA: See on hea, et sa tulid!...
Kauke! Inimeste häält!

TIIDREK: Häält, jah!

EBE: (Sõestub üles)

TIIDREK: Küllap omed! Neid pole kartal!

EBE: Ma pean kartma ka omasid!
(Tahab minna)

Mare

TOOMAS: (Tuleb Mare sisetel õue)
Näe, siin pole õu ka sootuks tühi!

TIIDREK: Ei siin ole!

MARE: Näe! (Osutab Ebet) Kas sa näed!

Mare

TOOMAS: (Vastab viivu)
~~Kas sa näed!~~ Jahilind tulnud ka valguse ette!

TIIDREK: Ju see ammu lüme maha magatud! Mis sest veel meele
tulutada!...

MARE: Niikui Leemet kodus! Tema ka!

EBE: (Trotsivalt) Mina ka!

ANNA: Hee, et tuli!...

MARE/ ~~Tehib end kohe päevavalges näidata!~~

Mare

TOOMAS: Jah. Kui pääsesid oleksid võinud hoopis kelduda!

EBE: Kui ~~Mare~~ poleks mind sundinud ümmardama joogileuas,
poleks seda juhtunudki. Nüüd juhtus ja ma arvasin, et
aeg on unustust üle heitnud. Et nüüd võitluse vähe-
malt omade sekka!

MARE: Mis oma sa siin oled?

EBE: Oms rehva seas!

Mare

TOOMAS: Aga kurjast teest mürgitud. Mal on käsk sind kinni
võtta ja siduda. Kusk viia foogti ette!

EBE: ~~Kas engi enam foogti!~~ ~~Kas on kohutki!~~

Mare

TOOMAS: Kui pole, siis pole! Aga kui on, siis...Sa jookse
parem tagasi sinna kust tulid ja keo!

EBE: Ei. Ei jookse!

TOOMAS: Siis ära nurise, kui ma sulle käe külge panen)
(Astub ligi)

EBE: Mis sa tahad?

MARE/ Iss! Ära teds siis jüts!

TIIDREK: Oled hull!

TOOMAS: Kohtukäsu lüüa ja ei karda aga kohe!

MARE: Tee, mis ta veel teeb! Ikke metsa peletada, muid midagi.

TIIDREK: Teised hoiavad metsas vaenlast tagasi. Te pühete
siin omaseid! Aga siin on...

Mare

TOOMAS: Ma olen käsu lüüa!

ANNA: Ulla Toomas! See on meie õuel...

TOOMAS: Ma ütlesin tüdrukule: kao! Kui ta ei lähe...

EBE: Ei lähe! Sina pole minu käskija! Ma ootan Leemetit!...

MARE/ Selle pääl ^{sa} väljas oledki! Aga ära ootagi!

EBE: Sina oled teds küllalt oodanud. Nüüd ootan mina ja nüüd ta tuleb. Siis saame ka teada, kas julgeme jääda või peeme kõik põgenema.

Ma
TOOMAS: ~~Aga sina lippe juba parem kohe!~~ Mine! Mine siit!

EBE: Ei!

TOOMAS: Vakuvanemale vastu hakkemas! Mis?
(Härrab käest)

EBE: Lase lahti!

Ma
TOOMAS: (Heidab pilgu ta puussele)
Sul on jälle nuga! ~~Kes jälle loomas!~~

~~EBE: Lase lahti!~~

LEEMET: (Tuleb rutukalt väravasse. Peatub imestunaht)
~~Mis siin on?~~

ANNA: Poeg! Tulid! ...

LEEMET: (Näeb Ebet)
Sina!
(Jääb tardunult seisma)

EBE: (Toomas on lasknud ta käe vabaks. Tüdruk seisab paigal ja hoisab meest tagasi. Siis heitub äkki Leemeti kaela ja surub oma pää nuuksudes ta põse alla)

LEEMET: Oled siin! Oled siin!...Ja mina...ma otsisin nii kaua ja kaugelt!

ANNA: Jah. Siin ennast varjanud! Sind ootis! ...

~~TIIDREK: Nüüd vakuvanam, tahtis veel kinni võtta ja ära viia.~~

Ma olen siin
LEEMET: (Äkki pöörab Tooma poole)
Sina? Kus sind vaja on, sinna sa ei jõua. Aga kuhu vaja pole, sinna ajad käe külge! Ma oleks sul selle otsast raiunud, kui sa oleksid teds puudutanud!

MARE: Isa! Lähme parem ära!

LEEMET: Jah. Te võtte minna! Ma jääb vist sedapuhku ja saitmaast terveks. Näd vedasid endid tagasi. Tegime neile õõsel tuska! Kadusid! Ega nad üle põletatud maa enam tule!

ANNA: Ja teie pääsesite!

LEEMET: Mitte kõik! Isa...

Laetava
(Olav ja külamees kannavad kanderoomiga haavatud Taavit)
Sealt ta tuleb!

ANNA: (Kuna teised vaikivad, hakkab tõusma, aga ei jaksa.
Tiidrek läheb ja toetab teda. Kanderoom asetatakse
kaevu juurde)

TAAVI: (Pääd tõstes)
Kodus!

(Ta asetatakse kaevu raketeäärde istuma)

ANNA: (Istub kaevuraketele)
Siis...ikkagi! Sellepärast see süda valutab!

TAAVI: Süda olgu nüüd rõõmus! Näe, vaated ringi: omad! Meie
kodud on hoitud! Ja see oli...kus ma paremini oleksin
pidanud seama sarmahoobi, kui seal, poja kõrval...
Nüüd on mul ju, kelle hooliks kõik jätta! Poeg!
(Vaatab Leemeti poole. Märkab Ebet) Ning kes see on?

LEEMET: See, keda otsisin.

ANNA: Koltse Ebe!

TAAVI: Siis ikkagi...leidsid?

LEEMET: Siit õuelt! Ma käisin vaatamas kaugelt, aga tema...
ta oli siin!

TAAVI: Siis...siit õuelt? Ma ütlesin kord, et...kui ka siin
õuel poleks seda talu ega neid majasid - ma ei lu-
baks teda siia! Need olid...pimedad sõnad!

LEEMET: Ise! Mis sa nüüd meile ütled?

TAAVI: Et Jumal õnnistaks!...

LEEMET: (Ajab end sirgu) Jumal õnnistab neid, kes ise on
tugevad! Näe, oleme alles!
(Õues hakkab paistma ere päikesevalgus)
Oleme õues ja päikegi paistab!

ANNA: Kui läksid, ütlesid, et see ei paista enam...

TAAVI: Päike...ei kao kunagi!

ANNA: Vehest on küll pikalt pimedust, kuid kelle süda pole
tühi ja kes ootab...

LEEMET: See näeb teda jälle! Ma usun, et meie näeme seda!
Meie ja kogu rahvas ja me hakkame jälle elama! -

L õ p p.
=====

